Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ЧИҚА БОШЛАГАН ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН

20 август 1971 йил, жума ◆ № 191 (15.061). ◆ Баҳоси 2 тийин.

КПСС XXIV СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

КПСС XXIV СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИДАН РУҲЛАНГАН ЎЗБЕК ОЛИМЛАРИ ТЎҚҚИЗИНЧИ БЕШ ЙИЛЛИКДА АСОСИЙ ЭЪТИБОРНИ ТАБИИЕТ ВА ИЖТИМОИЙ ФАНЛАР ПРОБЛЕМАЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШГА, КАТТА ҲАЖМДАГИ ИЛМИЙ-ТЕХНИКА МУАММОЛАРИНИ ЕЧИШ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИНИНГ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИЛАН АЛОҚАСИНИ ЯНАДА МУСТАҲКАМЛАШГА ҚАРАТАДИ ГАЗЕТАНИНГ ИЧКИ САҲИФАЛАРИДА АНА ШУЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯ ҚИЛИНАДИ.

ФАН ВА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ

Ҳозирги пайтда фан мамлакатимизнинг моддий ва маънавий бойликларини кўпайтиришда бевосита ишлаб чиқарувчи кучга айланди. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев партиямизнинг XXIV съездида қилган ҳисобот докладида шундай деган эди: «Фан ва техника тараққиёти—коммунизм моддий-техника базасини яратишнинг энг асосий омилидир. Шу сабабли биз фан ва техникани ривожлантиришдек жуда муҳим масалада истиқболни равшан кўришимиз, амалий ишимизда шуларни ҳисобга олишимиз лозим».

Партия ва халқимизнинг аниқ мақсадни кўзлаб куч-ғайрат сарфлашлари туфайли илмий-техника тараққиётини ҳар томонлама тезлаштириш бобида салмоқли ишлар қилинмоқда. Бунга мисол сифатида республикамизнинг ўзини оладиган бўлсак, ўзбекистонлик олимлар ҳам экономика ва маданиятни юксалтиришга муносиб ҳисса қўшиб келмоқдалар. Ўтган беш йил мобайнида республикада 20 та илмий муассаса, шу жумладан электроника, кибернетика, биохимия, сейсмология ва бошқа бир қанча институтлар ташкил этилди. Илмий муассасаларда ва олий ўқув юртларида юқори малакали фан ходимлари, истеъдодли олимлар етишиб чиқдилар. Ўзбекистонлик илм аҳлларининг математика, физика, радиоэлектроника, химия, биология, медицина, геология, сейсмология ва фаннинг бошқа соҳаларидаги муваффақиятлари мамлакатимиз ташқарисида ҳам маълум. Улар катта назарий ва халқ хўжалиги аҳамиятига эга бўлган тадқиқотларни бажармоқдалар. Пахтанинг вилтга чидамли, серҳосил навлари яратилди, самарали дори-дармонлар, бир группа радиоизотоп приборлар ясалди, пахта териш машиналарини ҳамда бошқа машина ва ускуналарни такомиллаштиришнинг, фойдали қазилма конларини тахмин қилиб аниқлашнинг илмий асослари ишлаб чиқилди.

Янги беш йилликда фанимиз олдида янги уфқлар очилмоқда. Совет фани практика йўлини бамисоли машъалдек ёритиб туришга, халқ хўжалигига раҳбарликка чуқур илмий ёндошишни таъминлаб беришга ҳозир ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ даъват этилмоқда. КПСС XXIV съезди Директиваларида фаннинг энг истиқболли соҳаларида илмий-тадқиқот ишларини юксак даражада ривожлантириш ва қўлга киритилган ютуқларни тез ва омилкорлик билан ишлаб чиқаришга жорий этиш, шунингдек, янги техникани қўлланиш, кашфиётларни қисқа муддатларда реализация қилишнинг ташкилий ва иқтисодий тадбирлари системасини амалга ошириш вазифалари қўйилган.

Партиямизнинг бу катта ғамхўрлиги тадқиқотчи олимларни, илмий ташкилотлар ва корхоналардаги рационализаторларни, барча илмий-техника зиёлиларини янгича куч-ғайрат билан фидокорона меҳнат қилишга ундайди. Чиндан ҳам фан билан ишлаб чиқаришнинг ижодий ҳамкорлигини янада мустаҳкамлашни ҳозирги пайтда ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда. Олимлар ишининг самарадорлиги — биринчи даражали масала бўлиб қолмоғи зарур. Агар илмий кашфиётларда прогрессив йўналишлар бўлмаса, у корхоналарга фойда бермаса, бундай кашфиёт қоғозда қолиб кетаверади. Шу сабабли ҳам олимларни бевосита ишлаб чиқаришга жалб этиш практикасини кенг қўллаб-қувватлаш мақсадга мувофиқдир. Чунки корхоналар энг замонавий лабораториялар ва тажриба майдонларига эга. Завод ва фабрикада, колхоз ва совхоз далаларида туғилган, амалга ошган ҳар бир янгилик тезлик билан катта ҳаёт синовидан ўтади ва кенг ёйилади. Шунга эришмоқ кераки, илмий кадрлар тайёрлашга ва илмий тадқиқотларга сарфланаётган ҳар бир сўм халқ хўжалигимизга юзлаб ва минглаб сўм фойда сифатида қайтиб келмоғи зарур.

Илмий ташкилотлар фаолиятидаги ҳар бир ижобий воқеа, янгилик доимо маҳаллий партия ташкилотлари диққат-эътиборида туриши лозим. Партиямиз XXIV съезди таъкидлаб ўтганидек, партия кадрлари илмий-техника тараққиётини таъминлаш борасида чинакам ташкилотчилик ролини ўтамоқлари лозим. Бундан буён ҳам илмий муассасалар ишига партиявий раҳбарлик методларини такомиллаштириш, илмий даргоҳ фаолиятига чуқурроқ кириб бориш, илмий ташкилот ҳисобидаги коммунистларнинг ташаббускорлиги ва масъулиятини янада ошириш, уларга коллективда чинакам ижодий муҳит, дадил тадқиқотчилик вазиятини яратишда, илмий баҳсларни кучайтиришда ҳар томонлама кўмаклашиш керак.

Лекин шуни эътироф этиш кераки, Ўзбекистон Компартияси XVIII съездида қайд қилиб ўтилганидек, республика Фанлар академиясининг, министрликлар ва идораларнинг кўпгина муассасалари иши ҳали ҳам унчалик самарали бўлмаётир, ишлаб чиқаришга жорий этилган тадқиқотлар салмоғи мутлақо етарли эмас. Илмий ходимлар кўпинча аҳамияти кам бўлган майда проблемалар билан шуғулланмоқдалар, уларнинг кучлари асоссиз равишда бўлиб юборилмоқда, бу эса илмий тадқиқотларнинг муддатларига, кўлами ва ҳаётга келтирадиган фойдасига салбий таъсир кўрсатмоқда. Мавзуларнинг мана шундай майдалашиб кетганлиги оқибатида комплекс, йирик проблемалар устида етарли даражада иш олиб борилмаяпти. Шундай экан, илмий муассасалар ва олимлар, маҳаллий партия ташкилотлари фан олдига замон қўяётган энг долзарб бош масалаларга диққат-эътиборни кучайтирмоқлари зарур.

Фан ва техника тараққиёти — коммунизм моддий-техника базасини яратишнинг энг бош омили эканлигини юқорида келтириб ўтдик. Чиндан ҳам фаннинг кучи ҳаёт билан, амалиёт билан чамбарчас алоқа боғлаганлигидадир. Биз фан ютуқларини халқ манфаатларига тағин ҳам кўпроқ ва самаралироқ хизмат қилдирмоғимиз лозим. Бу соҳада республикамиз фан аҳллари ҳам бой тажриба тўплаганлар. Газетамизнинг бугунги қўш саҳифаси худди шу масалага бағишланган. Унда ишлаб чиқариш билан узвий алоқа ўрнатган илмий-тадқиқот муассасалари иши, уларнинг истиқбол режалари акс эттирилган. Вазифа шундан иборатки, фан эришган ва илғор практика синовидан ўтган тадқиқот натижаларининг ҳаммасини планли равишда амалда жорий қилишга олимларимизнинг диққат эътиборини ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ жалб қилишимиз, уларнинг ҳаракатини партия, совет ва хўжалик органларининг, мутахассисларнинг куч ва ғайратлари билан янада кўпроқ бирлаштирмоғимиз лозим.

Республикамизнинг барча пахтакор хўжаликларида йиғим-теримга пухта тайёргарлик кўрилмоқда. Ғиждувон районидаги «Гулистон» колхозида ҳам терим мавсумига «зангори кема»лар тўла ремонтдан чиқариб қўйилди. Бу ишда слесарлар айниқса жонбозлик кўрсатиб ишладилар. Колхоз устахонасининг ремонтчи слесари Қодир Жумаев барчага намуна кўрсатиб ишлаб, топшириқни икки баравар ошириб ишлади. Суратда: Қ. Жумаев.

В. Сироткин фотоси.

ҒЎЗАНИ ЯШНАТЯПМИЗ

Бу йил августда ҳарорат одатдагидан юқори, кунлар иссиқ келяпти. Демак, экиннинг сувга бўлган эҳтиёжини тўғри ҳисобга олиш, ғўзани талабига қараб суғориш керак. Чунки бундай шароитда экинни чанқатиш ҳосил учун жиддий хавф туғдиради.

Ҳозирги давр — ғўза етилиб қолган, ҳосилга-ҳосил қўшилаётган энг масъулиятли даврдир. Шона гулга, гул кўсакка айланиб, ҳосил нишоналари кун сайин кўпаяпти, кўсаклар пишиб етиляпти. Ғўза ривожланишининг бу даврида ортиқча сув ўсимликни ғовлатса, ғўзани чанқатиш ҳосил нишоналарини тўкиб юборади.

Тўпланган ҳосилни сақлаб қолиш ва кўпайтириш биз, сувчиларга боғлиқ эканлигини яхши англаб, суғоришни агротехника талаблари асосида ўтказаётирмиз. Бригада бошлиғи, агроном, мироб ва тажрибали деҳқонлар ҳар бир даланинг ҳолатини, сувга талабини аниқлаб, бир хулосага келгач далага сув қўйилади. Ҳар бир сувчи пайкалларга сувнинг текис таралишига, ҳар туп ғўзага нам етиб боришига алоҳида эътибор беради. Биз, бегона ўтдан тозаланган, ҳашаротга қарши дориланган далаларгагина сув қўямиз.

Суғоришда юқори сифат учун курашиш — ҳар биримизнинг диққат марказимизда. Раҳмон Нодирматов, Ҳожибиби Рўзиматова каби тажрибакор сувчилар экинни мириқтириб суғоришда ибрат бўлишяпти. Ғўзани машинабоп ўстириш ҳам сувчига боғлиқ эканлигини яхши биламиз. Экинни бостириб суғоришга асло йўл қўйилмаётир, сув тежаб сарфланяпти.

Колхозимиз пахтакорлари беш йилликнинг биринчи йилида ҳосилдорликни 45 центнерга етказиш учун курашмоқда. Шу кунларда ғўза парвариши қизғин давом эттирилмоқда. Суғоришдан кейин культивация, чопиқ ва қўл ўтоғи ўтказилиб, бегона ўт йўқотилмоқда. Бир туп ҳам ғўзанинг чанқашига йўл қўйилмаётир. Сувчилар ғўзани яшнатиб, баракали хирмонга муносиб ҳисса қўшишни ўз бурчи деб биладилар.

Пирнафас ҚОДИРОВ,
Урганч районидаги «Победа» колхозининг сувчиси.

ПАХТА ТЕРИМИГА ПУХТА ТАЙЁРЛАНАЙЛИК

19 августда Тошкентда енгил саноат пахта тайёрлаш системаси, енгил саноат ва озиқ-овқат саноати учун машинасозлик ҳамда рўзғор приборлари министрлиги корхоналари, пахтакор иттифоқдош республикалар тайёрлаш министрликлари район ва область давлат инспекциялари ходимларининг Бутуниттифоқ кенгаш-семинари бошланди. Кенгаш-семинар қатнашчилари 1971 йилги ва тўққизинчи беш йилликнинг шундан кейинги йиллари пахта ҳосилини қисқа муддатларда уюшқоқлик билан муттасил қабул қилиб олишни таъминлаш мақсадида тайёргарлик ишларини такомиллаштиришнинг илмий жиҳатдан асослаб берилган тўғри йўлларини белгилаш, моддий-техника базасини янада мустаҳкамлаш масалаларини муҳокама қиладилар.

КПСС XXIV съезди «оқ олтин» етиштиришни янада кўпайтириш юзасидан буюк вазифаларни олдимизга қўйди. Пахтакор республикалар 1975 йилда 7-7,2 миллион тонна пахта етиштиришлари керак. Пахтанинг касалликларга чидамли серҳосил навларини экиш, пахта-беда алмашлаб экишни жорий қилиш, янги суғориладиган ерлардаги экин майдонларини кенгайтириш, деҳқончилик ва пахта териш ишларини юксак даражада механизациялаш, зарур миқдордаги минерал ўғитлар, гербицидлар ва заҳарли моддалар билан тўла-тўкис таъминлаш йўли билан бу вазифани ҳал этиш мумкин.

Шу муносабат билан КПСС XXIV съезди тайёрлаш органлари, машинасозлар ва маҳсулотни қайта ишлаб берувчи саноат олдига қўйилган конкрет вазифаларни ҳам белгилаб берди. Кенгашнинг чақирилиши Коммунистик партия ва унинг Марказий Комитети социалистик қишлоқ хўжалигининг энг муҳим тармоқларидан бири бўлмиш пахтачиликни янада ривожлантириш тўғрисида оталарча доим ғамхўрлик қилаётганлигини исбот этади.

Кенгашда қатнашиш учун Қозоғистон, Озарбайжон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркманистон ССР вакиллари — ана шу республикалар Министрлар Советлари раисларининг ўринбосарлари, тайёрлаш ва енгил саноат министрлари, пахтакор район ва областлар қишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қилиш ва уларнинг сифати бўйича бош давлат инспекторлари, пахтачилик трестларининг бошқарувчилари, пахта заводларининг директорлари, йирик тайёрлаш пунктларининг мудирлари, қишлоқ хўжалик корхоналари ва бошқа корхоналарнинг вакиллари Ўзбекистонга келишди.

Кенгаш-семинарни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Ш. Р. Рашидов** қисқача кириш нутқи билан очди. Бу йил, деди ўртоқ Рашидов, об-ҳаво шароити ғоят ноқулай келишига ва хусусан сув танқислигига қарамай, қишлоқ меҳнаткашлари, мутахассислар ва олимлар КПСС Марказий Комитети ҳамда Совет ҳукуматининг катта ёрдамига таяниб фидокорона қилган ишлари туфайли пахта майдонларида мўл ҳосил тўпланмоқда. Бу эса ватан олдида олинган мажбуриятларни бажариш имконини беради.

Қардош республикаларнинг традиция бўлиб қолган социалистик мусобақаси пахтачилик соҳасида партия белгилаб берган режаларни амалга оширишда катта ва самарали ёрдам кўрсатмоқда. Тажрибаларни ўзаро кўпайтира бориш ва бир-бирларига ҳар томонлама ёрдам бериш халқларнинг ленинча дўстлиги бузилмас дўстлик эканлигини исбот қилади. Бундай тажриба ва ҳар томонлама ўзаро ёрдам ажойиб натижалар бермоқда.

СССР тайёрлаш министри **З. Н. Нуриев** КПСС XXIV съезди қарорлари асосида пахта тайёрлаш планларини бажариш ва тайёрлаш ишларини такомиллаштириш юзасидан тайёрлаш органларининг вазифалари тўғрисида доклад қилди.

СССР енгил саноат министри **Н. Н. Тарасов** КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг «1971 йилда ҳосилни йиғиштириб олишни ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлашни таъминлаш чоралари тўғрисида»ги қарори қандай бажарилаётганлиги ҳақида, жумладан, моддий-техника базасини пахта қабул қилиб олишга тайёрлаш ва бу йил пахта тайёрлаш планларини ҳамда пландан ташқари пахта харид қилиш топшириқларини бажариш чоралари ҳақида ахборот берди.

Пахтани қуритиш ва тозалаш учун керакли асбоблар ва машиналар билан пахта тайёрлаш корхоналарини таъминлаш ва уларни ишлаб чиқариш истиқболлари СССР енгил саноат ва озиқ-овқат саноати учун машинасозлик ҳамда рўзғор приборлари министри **В. Н. Доениннинг** докладида ёритиб берилди.

Шундан кейин кенгаш-семинарнинг бошқа қатнашчилари сўзга чиқдилар.

Кенгашнинг ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари **И. Г. Анисимкин, И. Р. Қурбонов, В. Г. Ломоносов, Н. М. Матчонов, Т. Н. Осетров, Н. Ж. Худойбердиев,** КПСС Марказий Комитетининг сектор мудирлари **А. М. Борисенко, Б. И. Кисляков** қатнашмоқдалар.

Кенгаш-семинарнинг иши уч кун давом этади. (ЎзТАГ).

СВЕТЛАНА МАКТАБИ

Қўриқ ердаги «Янгиобод» совхозида пахта териш машиналари механик-ҳайдовчиларининг малакасини ошириш мактаби очилди. Мактабда ўн бешта ёш механизатор ўқимоқда, мактабга республиканинг донгдор механизатори, КПСС XXIV съездининг делегати, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати С. А. Продан раҳбарлик қилмоқда.

Светлана Александровна Продан — Шеробод даштини ўзлаштирувчиларнинг ветерани. У ўтган ўн йил давомида машинада икки минг тоннадан ортиқ пахта терди, бултур эса, машина бункеридан 330 тонна «оқ олтин» тўкди.

Ҳозир Светлана Продан янги мавсумга ҳозирлик кўрмоқда. У 400 тонна пахта теришга аҳд қилган. Донгдор механик-ҳайдовчи билан биргаликда унинг элликта собиқ ва ҳозирги шогирдлари қўриқ ер ҳосилини териб оладилар. **(ЎзТАГ).**

ЕМ-ХАШАК ТАЙЁРЛАШ ОЙЛИГИ ДАВОМ ЭТМОҚДА

ОЗУҚА МЎЛ БЎЛСА

ФАРҒОНА область Ленинград районидаги Ҳамза Ҳакимзода номли совхоз чорвадорлари қишловга пухта ҳозирлик кўрмоқдалар. Совхозда бу йил 6 минг 500 тонна силос, 100 тонна сенаж бостириш ва 300 тонна дағал хашак тайёрлаш планлаштирилган. Совхоз чорвадорлари шу кунгача сенаж ва силос тайёрлаш планларини ошириб бажардилар. Дағал хашак тайёрлаш эса ҳар йилгидан ҳам зарбдор суръат билан давом этди.

Бу йил совхоз далаларида маккажўхори, беда, судан ўти экинлари мўл бўлди. Чорвадорлар бу маҳсулотларнинг мўл-кўллигидан унумли фойдаланмоқдалар.

— Биз сенаж бостириш топшириғини 10 баравар, силос бостириш топшириғини эса 2-3 баравар ошириб бажарамиз,— дейди совхоз директори М. Султонов.

Директор ҳақ. Совхозда чорва қишловига мўл озуқа тайёрлаш учун астойдил кураш боряпти.

М. ШАРИПОВ.

ПЕШҚАДАМЛАР

ЎЗБЕКИСТОН Компартияси Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган IV Пленуми таъкидлаганидек, чорвачиликни кескин ривожлантириш ва унинг маҳсулдорлигини ошириш янги беш йилликда чорвадорлар олдида турган асосий вазифадир. Бунинг учун аввало, чорвачиликни мустаҳкам озуқа базаси билан таъминлаш керак бўлади.

Боёвут районидаги 3-Боёвут совхози чорвадорлари мустаҳкам озуқа базаси яратиш йўлида астойдил меҳнат қилиб, қувончли натижаларга эришмоқдалар. Совхозда бу йил Сирдарё районидаги «Малик» тажриба-намуна хўжалиги чорвадорларининг иш тажрибаси кенг қўлланилди. 278 гектар майдонга беда билан маккажўхори, 51 гектар ерга эса маккажўхори билан лавлаги уруғи аралаштириб экилди. Аралаш экинлар меҳр билан парвариш қилинди. Бу тажрибалар яхши натижа беряпти. Хўжаликнинг саккизта ем-хашак бригадасида маккажўхори ва силос бостириш қизғин олиб боriляпти. Совхоз чорвадорлари шу кунгача пландаги 5 минг 200 тонна ўрнига 8 минг 500 тоннадан зиёд силос бостирдилар. Улар бу кўрсаткични 10 минг тоннага етказишмоқчи. 620 гектар майдондаги бедапоянинг ҳар гектаридан ҳозирнинг ўзидаёқ 100 центнердан беда йиғиб олинди. 2400 тонна қуруқ пичан жамғарилди. Совхознинг М. Сулаймонов, А. Дониёров ўртоқлар раҳбарлик қилаётган ем-хашак бригадаларида айниқса юксак натижаларга эришилмоқда. Совхоз деҳқонлари келгусида аралаш экинларга янада кўпроқ майдонлар ажратишга қарор қилдилар.

Ҳ. НАБИРАЕВ.

ЧОРВАДОРЛАР ЗАФАРИ

ФОРИШ райони чорвадорлари озуқа қадрини яхши биладилар. Улар шунинг учун ҳам йил сайин озуқа базасини мустаҳкамлаш йўлида тинмай кураш олиб бормоқдалар. Районда бу йил ҳар йилгидан мўл ем-хашак жамғариш учун ҳаракат қилинмоқда. Шу кунга қадар қишлов жойларига 22 минг 327 тонна дағал хашак ғарамланди. Районнинг «Арнасой», «Қизилқум», «Чимқўрғон» ва Омонкелди номли хўжаликлари озуқа ва ем-хашак жамғариш планларини бажарганликлари ҳақида ғалаба рапортлари йўлладилар. Районда ем-хашак жамғариш ойлиги зарбдор суръат билан давом этмоқда.

А. ШАРИПОВ.

ҚАРДОШЛАРИГА ЁРДАМ БЕРГАНЛИГИ УЧУН

«Главташкентстрой» уйсозлик комбинати қурилиш-монтаж поездининг ходимлари Доғистон диёрида фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Улар бошқа қардош республикалардан келган кишилар билан биргаликда зилзила оқибатларини тугатишда ёрдам бермоқдалар. Бундан беш йил муқаддам бутун мамлакатимиз Тошкент шаҳрини тиклашда ҳам шундай ёрдам берган эди.

1971 йилнинг иккинчи кварталидаги иш якунларига мувофиқ ўзбекистонлик бинокорларга Россия Федерацияси Министрлар Совети ва ВЦСПС-нинг кўчма Қизил байроғи, шунингдек биринчи пул мукофоти берилди. Махачкаладан олинган телеграммада шу тўғрида хабар берилади. (ЎзТАГ).

САБЗАВОТ—ЭЛ ДАСТУРХОНИГА

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАРИ КУНДАЛИГИ

Тўққизинчи августдан ўн олтинчи августга қадар ўтган етти кунда республикамизда сабзавот тайёрлаш суръати анча кўтарилди: ўсиш 6 процентни ташкил этди. Йил бошидан буён қарийб 270 минг тонна ёки ўтган йилнинг шу давридагига қараганда 55 минг тонна кўп сабзавот тайёрланди. Август ойининг ярмида йиллик план 43,6 процент адо этилди.

Сабзавоткорлар мусобақасида сурхондарёликлар пешқадамлик қилишяпти. Улар йиллик планни ҳозиргача 86,8 процент бажардилар. Наманган областининг сабзвоткорлари йиллик планни 65,8 процент, Фарғона области—58,4 процент ва Андижон области—56 процент бажариб, бу соҳада яхши ишламоқдалар. Республикамизнинг бошқа областларида сабзавот тайёрлашнинг аҳволи 16 августга қадар қуйидагича: Бухоро областида йиллик план 44,3 процент, Қашқадарё областида — 39,7 процент, Тошкент областида — 38,8 процент, Хоразм областида — 35,6 процент, Самарқанд областида — 34,6 процент, Қорақалпоғистон АССРда—20,6 процент, Сирдарё областида — 16,1 процент бажарилди.

Наманган области сабзавоткорлари етти кун ичида 12 процент миқдорида маҳсулот тайёрлаб, энг юқори кўрсаткичга эришдилар. Бухоро области шу вақт ичида йиллик планнинг 8,4 проценти миқдорида, Хоразм области — 7,1 проценти миқдорида, Андижон области — 6,5 процент миқдорида сабзавот йиғиштириб олиб, суръатни оширишга муваффақ бўлдилар.

Қорақалпоғистон Автоном республикаси ҳам сабзавот тайёрлаш ишини анча яхшилади. Бу ерда ўсиш суръати аввалги етти кунликдаги 4,7 процент ўрнига ўтган етти кунда 6,6 процентни ташкил этди. Бироқ, Автоном республикадаги барча хўжаликлар ҳам сабзавот тайёрлашга етарли эътибор бермаётир. Кўпгина колхозларда сабзавот далаларини бегона ўт босган, оз ўғитланган, етарли миқдорда суғорилмаган. Оқибатда ҳосилдорлик камайиб кетган.

Бир қатор областларда сабзавот маҳсулотининг ассортиментига етарли эътибор берилмаётир. Масалан, Самарқанд областида карам тайёрлаш плани 75,2 процент, бодринг—42,7 процент, помидор—34,1 процент, сабзи—17,2 процент, пиёз тайёрлаш плани 7,1 процент адо этилган. Сурхондарё областининг айрим районларида ҳам худди шундай аҳвол ҳукм сурмоқда.

Шу етти кунликда тайёрлов ташкилотлари ўз ишларини бир мунча яхшиладилар. Матлубот кооперацияси бўйича йиллик план 50,8 процент, Савдо министрлиги бўйича — 37,2 процент, Озиқ-овқат саноати министрлиги бўйича — 36,3 процент бажарилди.

Илғорлар тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, республикамизда сабзавот тайёрлаш суръатларини тезлаштириш, меҳнаткашларни ана шу маҳсулотлар билан кенг ассортиментда кўпроқ таъминлаш учун катта имкониятлар мавжуддир. Ана шу имкониятлардан тўла-тўкис фойдаланиш—хўжаликлар раҳбарларининг, барча сабзавоткорларнинг, тайёрлов ташкилотларининг энг муҳим вазифасидир.

«Илмий-тадқиқотларни кенг равишда авж олдириш билан бирга олимларнинг бутун куч ва ғайратини энг муҳим проблемаларни ҳал этишга қаратиш, фаннинг коммунистик қурилиш практикаси билан алоқасини мустаҳкамлаш, фан муваффақиятларини халқ хўжалигида қўлланишни тезлаштириш лозим... фундаментал илмий-тадқиқотларни кенгайтириш, фан ва техника муваффақиятларидан тўлиқроқ фойдаланиш... керак».

(КПСС XXIV СЪЕЗДИ РЕЗОЛЮЦИЯСИДАН).

КПСС XXIV СЪЕЗДИ

ФАНИМИЗ

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Қорақалпоғистон филиалининг ташкил топганига унча кўп вақт бўлгани йўқ. Ўн йил ичида Автоном республикадаги бу фан штаби катта ютуқларга эришди. Эндиликда қорақалпоқ олимлари КПСС XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XVIII съезди қарорларини амалга ошириб, фан билан ишлаб чиқариш алоқасини тобора мустаҳкамлаб бораётирлар. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Қорақалпоғистон филиали президиумининг раиси С. КАМОЛОВ бу ҳақда шундай деди:

— КПССнинг XXIV съезди фанимиз ривожланишининг ёрқин истиқболини кўрсатиб берди. Қорақалпоқ олимлари ҳам қатор проблема ва мавзулар устида тадқиқот ишларини олиб бораётирлар. Ленинча миллий сиёсат, қардош совет халқларининг қорақалпоқ халқига берган биродарона ёрдами туфайли миллий кадрларимиз сафи ҳам мустаҳкамланмоқда. Улар фаннинг энг замонавий соҳаларида, шу жумладан, ярим ўтказгич моддалар физикаси, квант электроникаси каби соҳаларда тадқиқот ишларини авж олдириб бормоқдалар.

„ОРОЛ“ — ХАЗИНА

Филиалимиз составида табиёт фанлари комплекс институтининг ташкил топиши Орол бўйи халқ хўжалиги учун муҳим ҳисобланган кўпгина проблемаларни ҳал этиш имкониятини яратди. Сўнгги йилларда мазкур илмий муассаса олимлари томонидан 51 таклиф ишлаб чиқаришга жорий қилиш учун топширилди. Бу таклифларнинг иқтисодий самараси бир неча миллион сўмга боради.

Балиқ саноати Қорақалпоғистон индустриясининг етакчи тармоғидир. Ўзбекистонда овланаётган балиқнинг кўп қисмини бизнинг область етиштириб беради. Бу соҳада ҳам халқ хўжалиги аҳамиятига эга бўлган тадқиқотлар олиб борилаётир. Бир гуруҳ олимларимиз эса ондатра, қундуз, тулки ҳаёти ва биологик хусусиятларини ўрганиб чиқиб, жонворбоқарларга фойдали тавсияномалар беришмоқда.

Химикларимиз эса Амударё дельтасидаги серҳосил қамишзорларни ўрганиш юзасидан тадқиқот ишларини давом эттираётирлар. Бундан ташқари улар табиий газ, минерал тузлар ва бошқа фойдали қазилмалардан рационал фойдаланиш йўлларини изламоқдалар. Геологларимиз Қорақалпоғистон ер бағрида фойдали қазилма конлари ҳосил бўлиш қонуниятларини, республиканинг геологик тузилишини тадқиқ этмоқдалар.

Ботаникларимиз, иқтисодчи олимларимиз, тарихчи, тилчи ва адабиётчиларимиз олиб бораётган илмий ишлар ҳам КПСС XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XVIII съезди қарорлари руҳи билан суғорилган.

ВИЛТГА ҲУЖУМ

Партия XXIV съезди қарорларида Ватанимиз пахтачилигини ривожлантиришга катта эътибор берилди. Тўққизинчи беш йиллик охирида республикамиз давлатга 4,9 миллион тонна пахта етказиб бериши керак. Бу муҳим вазифани амалга оширишда ғўзанинг эрта ва тез пишар навларини яратиш, деҳқончиликнинг умумий маданиятини юксалтириш асосида пахта ҳосилдорлигини ошириш ва янги ерларни ўзлаштириш асосий ўрин тутади.

Пахтакорлар олдида ўсимликларни қишлоқ хўжалиги зараркунандаларидан, бегона ўтлардан, турли касалликлардан, айниқса, вилтдан сақлаш йўли билан юқори ҳосил олиш вазифаси турибди. Чунки ғўзанинг вилт билан кўп зарарланиши натижасида пахтачиликда кейинги йилларда аҳвол бирмунча оғирлашди. Андижон, Наманган, Фарғона, Тошкент ва бошқа областларда бир миллион гектарга яқин майдондаги ғўза вилт билан турли даражада зарарланадиган бўлиб қолди.

Пахтани вилтдан сақлаб қолишнинг энг асосий ва самарали йўлларидан бири — ғўзанинг юқори ҳосилли, тез пишар ва айни вақтда ирсий жиҳатдан вилт касаллигига чидамли навларини етиштириш ва ишлаб чиқаришга жорий этишдир. Институтимизда ғўзанинг вилтга чидамли навларини яратиш устида узоқ йиллар давомида олиб борилган ишлар натижаси Г. Хирзутум турига кирувчи ёввойи мексиканум ғўзасининг илгари маълум бўлмаган янги, вилтга чидамлилик хусусияти борлигини кўрсатди. Ёввойи мексиканум ғўзасини маданий «С-4727» навли ғўза билан чатиштиришдан ҳосил бўлган II-III бўғин дурагайларидан маданий навга яқинроқлари танлаб олиниб, қайтадан маданий нав билан чатиштирилди. Олинган дурагайларни вилт билан қаттиқ зарарланган участкада (кўп йиллар давомида) парваришлаб сунъий танлаш натижасида жуда ҳам серҳосил, вилтга чидамли, толасининг технологик хусусиятлари билан тўқимачилик саноати талабларига тўла жавоб берадиган «Тошкент-1», «Тошкент-2» ва «Тошкент-3» навлари яратилди.

СССР Қишлоқ хўжалик министрлигининг махсус қарорига биноан янги навлар бу йил Ўзбекистон шароитида 200 минг гектар ерга экилди. Қардош пахтакор республикаларда ҳам бу нав синаб кўрилмоқда. Яқин йиллар ичида вилтга чидамли навларнинг уруғини янада кўпайтириб, бир миллион гектардан ортиқ ерга экиш мўлжалланмоқда. Бунинг натижасида давлатимизга ҳар йили 300 миллион сўмдан ортиқ қўшимча даромад келиши кўзда тутилмоқда.

Ғўзанинг вилтга чидамли навларини етиштириш — вилтга қарши курашнинг бир жабҳаси, холос. Айни вақтда ғўзанинг вилтга чидамлилик табиати нимадан иборат эканлигини исботлаш керак. Бунинг учун эса ғўзанинг вилтга мойиллиги ва чидамлилиги асосида қандай физиологик-биохимик жараёнлар ётишини чуқур ва ҳар тарафлама ўрганиш лозим бўлади.

Институтимизда ҳужайранинг муҳим таркибий қисмларидан ҳисобланувчи, ғўзанинг ўсиши ва ривожланишида фавкулодда муҳим роль ўйновчи азотли бирикмалар, оқсиллар ва нуклеин кислоталарининг алмашиниш хусусиятлари ўрганилмоқда. Маълумки, ўсимлик илдизи тупроқдаги азотли моддаларни фаол ўзлаштириб, уларни то аминокислоталарга айлантиришгача бўлган мураккаб жараёнчи амалга оширади. Текширишлар вилт касаллиги илдизнинг ана шу қобилиятини сўндиришини кўрсатди.

Яна шу нарса аниқландики, оқсиллар ва нуклеин кислоталарининг алмашинишидаги дастлабки ўзгаришлар касалликнинг бошланғич даврида, ғўза баргларида вилтнинг ташқи аломатлари ҳали кўзга ташланмаган пайтда содир бўларкан. Мазкур ўзгаришлар ғўзанинг вилтга чидамли ёввойи мексиканум, «Тошкент»-1, 2, 3 навларида касалликка мойил «С-4727», «108-Ф» навларга қараганда бирмунча эрта бошланаркан.

Кейинги уч йил давомида институтимиз илмий ходимлари ўсимлик моддалари химияси институти билан ҳамкорликда соғлом ҳамда вилт билан зарарланган ғўзаларнинг турли органларидан ўсимликни касаллик замбуруғларидан ҳимоя қилишга хизмат қиладиган турли хил антибиотик моддалар ажратиб олиб, уларни пухта ўргандилар. Бу моддаларнинг асосий актив қисми органик кислоталардан иборат экан. Маълум бўлишича, касалланган ғўза «тана»сига шу экстракт моддалардан юборилса, ўсимлик тезда соғайиб кетаркан.

Вилт касаллигига қарши курашнинг энг муҳим чораларидан бири алмашлаб экишдир. Бундан ташқари тупроққа ишлов бериш, органик ва минерал ўғитларни тўғри ишлатиш, экинни суғориш ва бошқа шунга ўхшаш агротехник тадбирлар комплексини ўз вақтида юқори сифатли қилиб ўтказиш ҳам касалликни камайтиради. Бу тадбирлар ғўза навлари ирсиятининг ўзгармасдан узоқ вақт сақланишига ёрдам беради. Масалан, майдонларга 1:0, 75 нисбатида азот билан фосфор солинса («108-Ф» нави учун) ўсимлик бутун ўсиш даврида тупроқдан яхши озиқланади, тез пишади ва юқори ҳосил беради. «Тошкент» навлари учун эса бу нисбат 1:1 ҳисобланади.

Ҳозирги замон физикаси биологлар қўлига кучли ва ишлатишда оддий бўлган атом энергиясидан фойдаланиш учун катта йўл очиб берди. Институтимиз илмий ходимлари ионлантирувчи нурлар, радиоактив изотоплар, химиявий мутагенлар (ўсимликнинг ирсиятини кескин ўзгартиришга сабаб бўлувчи омиллар)ни кенг қўлланиш йўли билан ҳам вилтга чидамли, тез пишар, кўсаклари йирик, толаси узун ва серҳосил янги нав ғўзалар етиштириш устида иш олиб бормоқдалар. Масалан, ёввойи мексика ғўзасининг уруғини радиоактив фосфор эритмасида ивитиб, янги серҳосил ва вилтга чидамли бир йиллик форма олишга муваффақ бўлинди. «108-Ф», «С-4727», «153-Ф» ва бошқа ғўза навларини ўсиш ва ривожланиш даврининг ҳар хил фазаларида гамма нурлари билан нурлантириб, йирик кўсакли, тез пишар, толаси пишиқ ғўза навлари олиш усули ишлаб чиқилди.

Пахтадан мўл ҳосил етиштиришга тўсқинлик қиладиган ва қишлоқ хўжалик зараркунандаларининг кенг тарқалишига шароит яратадиган нарса бегона ўтлардир. Уларга қарши қўлланиладиган кимёвий моддалар — гербицидлардир. Олимларимиз кейинги 10-15 йиллар мобайнида пахта майдонларида бегона ўтни йўқотиш мақсадида турли гербицидларни синаб кўришди. Натижада монурон, диурон, хлоразин, эптам, далапон, прометрин каби гербицидларни ишлатиш мумкинлиги аниқланди.

Ўсимликлардан юқори ва сифатли ҳосил олиш учун азот, фосфор, калий ва микроэлементли ўғитлар билан бирга биоген стимуляторлар ҳам зарурдир. Тажрибалар шуни кўрсатадики, агар ўсимликлар уруғи экишдан олдин қаҳрабо кислотасининг кучсиз эритмасида намланса, ундаги биохимик ва физиологик жараёнлар тезлашиши туфайли уруғ ердан тез ва текис униб чиқади. Қаҳрабо кислотаси ёрдами билан ундирилган ўсимлик ҳар қандай ноқулай шароитга чидамли бўлиб, тез авж олади, эрта пишади ва мўл ҳосил беради.

Партия XXIV съезди қарорларида қишлоқ хўжалик ўсимликлари селекциясининг генетик асосларини ишлаб чиқиш лозимлиги таъкидлаб ўтилган. Институтимиз коллективи олдида вилтга қарши кураш ва унинг халқ хўжалигига келтирадиган зарарини кескин камайтириб боришдек муҳим вазифа турибди. Келажакда вилтга чидамлиликнинг генетик ва физиологик-биохимик асослари нимадан иборат эканлигини тўла-тўкис очиб бериш зарур.

Пахтачиликни комплекс механизациялаш, пахта ҳосилдорлигини тобора ошира бориш ғўза навининг тезпишарлиги билан чамбарчас боғлиқдир. Айниқса, об-ҳаво паст келган, ёғингарчилик кўп бўлган йилларда тез пишар ғўзаларнинг роли катта. Шунинг учун ғўзанинг тез пишар навларини яратишнинг янги методларини ишлаб чиқиш керак.

Пахта толасининг сифатини янада яхшилаш, уруғдаги ёғнинг миқдорини ошириш, ғўзанинг вилт касаллигигагина эмас, бошқа касалликлар ва қишлоқ хўжалик зараркунандаларига ҳам чидамли навларини яратиш методларини ишлаб чиқиш институт коллективи олдида турган энг муҳим проблемалардандир.

А. ЭГАМБЕРДИЕВ.
Ўсимликлар экспериментал биологияси институти директорининг ўринбосари.

«Энг серҳосил, касалликларга чидамли навларини жорий этиш зарур», дейилади КПСС XXIV съезди Директиваларида. Партия ва ҳукуматимиз томонидан қўйилган бу муҳим вазифани амалга оширишда Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ўсимликлар экспериментал биологияси институти олимлари қувончли натижаларга эришмоқдалар. Шу илмий муассасадан вилтга чидамли «Тошкент-1», «Тошкент-2», «Тошкент-3» навлари ҳаётга йўлланма олди.

Ўрта Осиё табиий газ илмий-тадқиқот институти ходимлари фаннинг ишлаб чиқаришдаги самарадорлигини янада ошириш мақсадида энг муҳим мавзуларда изланиш ишлари олиб боришяпти.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Ҳ. Абдуллаев номидаги геология ва геофизика институти коллективи 1971-1975 йилларда амалга ошириладиган илмий ишларни қатъий белгилаб олдилар. Ҳозир геолог олимлар халқ хўжалигига катта самара берадиган мавзулар устида тадқиқот ишлари ўтказишаётир.

И. Глауберзон фотолари.

«ЎЗБЕКИСТОН» НАВЛАРИ

РЕПОРТАЖ

Ён-атроф ям-яшил карталар билан қопланган. Кўриб кишининг қалби яйрайди. Сал нарироқда қатор кетган бинолар кўзга ташланади. Бу ерда Ўзбекистон шоликорлик илмий-тадқиқот институтининг ходимлари яшаб, меҳнат қиладилар. Улар шолининг янги, серҳосил навларини яратиш ишлари билан банд.

— Кенг дала лаборатория хизматини ўтамоқда, — деди институт директори Ҳайри Ўрмонова.

Ҳақиқатан ҳам шундай. Қирққа яқин ходим 200 гектар майдонда тажриба-синов ишларини олиб бораётир. Бу аҳил коллектив республикамизнинг 612 хўжалигига уруғлик шоли нави етказиб беради. Кейинги йилларда институт селекционерлари томонидан шолининг ўндан ортиқ янги навлари яратилди. Қорақалпоғистондаги «Партия XXII съезди», Хоразмдаги Ал-Хоразмий ҳамда республикамизнинг «Олтин кўл», «ВЛКСМ 50 йиллиги» каби йигирмадан зиёд ихтисослаштирилган хўжаликлари ана шу навларни экиб, юқори ҳосил етиштириб келаётирлар. Ўртача бир центнер шолининг таннархи 15-22 сўмга тушмоқда. Тошкент областининг «Полярная звезда», «Северний маяк» колхозларида, Бекобод районининг шоликор хўжаликларида ва «Сирдарё» совхозида ҳам институт олимлари яратган навлар экилмоқда.

Селекционер Н. И. Косарев яратган «Узрос-7», «Узрос-7-13», «Узрос-17» шоли навлари биргина Ўрта Осиё республикаларидагина эмас, ҳатто Венгрияда ҳам ихлос билан экилмоқда. Машҳур шоликор марҳум А. Е. Шин ва М. Н. Маникниковлар етиштирган «Узрос-59» ўрта пишар шоли нави 120-125 кунда ўримга етади, унинг ҳар гектаридан 80 центнергача ҳосил олиш мумкин. Бухоро, Тошкент, Сирдарё, Хоразм, Қорақалпоғистон шоликорлари бу навни юқори баҳоламоқдалар. Селекционер Г. И. Свежникова кашф қилган «Узрос-275», «Узрос-269», «Узрос-2» уруғлари ҳам республикамиз шоликорлик хўжаликларига маъқул бўлаётир.

«Ўзбекистон-3», «Ўзбекистон-4», «Ўзбекистон-5», «Ўзбекистон-63» навлари марҳум А. Е. Шин номи билан боғлиқ. Эндиликда бу уруғларни республикамизнинг ҳамма районларида экиш мўлжалланмоқда. Бу янги навлар сув кўтаради, дони йирик, пояси қисқа, бошоғи тўқ, мазаси ширин ҳисобланади.

Айни вақтда шоликор олимлар экиннинг ашаддий душмани—ёввойи ўтларга қарши кураш усулларини ҳам ишлаб чиқмоқдалар. А. Ғозихоновнинг текширишига кўра, шолипояларни молалаш сифатли ўтказилиши керак экан. Шундай қилинганда ёввойи ўтлар бирмунча йўқоларкан.

Институт коллективи тўққизинчи беш йилликда шоли экиш ва тажриба ўтказиш майдонини 260 гектарга етказиш, янги серҳосил навлар яратиш мажбуриятини олди. Ҳозир пояси ётиб қолмайдиган, дони тўкилмайдиган янги шоли нави яратиш устида тадқиқот ишлар олиб борилаётир.

Р. ИСҲОҚОВ.

ФАКТЛАР... РАҚАМЛАР...

◆ Ўзбекистон ССР Фанлар академияси КПСС XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XVIII съезди қарорларини амалга ошира бориб, режалаб қўйилган ишларни муддатидан илгари бажариш, илмий-тадқиқот ишларини ниҳоясига етказиш ва уларни ишлаб чиқаришга жорий этиш, фан докторлари тайёрлашни кучайтиришга аҳд қилди. Бундан ташқари академия олимлари СССР ва Ўзбекистон ССР халқ хўжалигини ривожлантириш бўйича беш йиллик планларини тарғиб қилиш ва партия сиёсатини кенг аҳолига тушунтириш мақсадида қатор тадбирларни белгиладилар.

◆ Ўсимликлар экспериментал биологияси институти олимлари ғўзага кальций қўлланиш йўли билан унинг шўрга чидамлилигини ошириш усулини ишлаб чиқаришдаги синовини муддатидан олдин [1972 йилда] якунлаш; «Тошкент-1, 2, 3» навларининг суғориш режимини [1974 йил] ишлаб чиқиш; вилтга чидамли ўрта пишар «АН-401» нави [1973 йил] устида олиб борилаётган тажрибани якунлаш мажбуриятини олдилар.

◆ Зоология ва паразитология институти коллективи «Қорақурт биологиясини ўрганиш» мавзуини 1972-1973 йилларда, биохимиклар эса «Тиреоид гармонларининг биосинтези» деб номланган илмий ишни 1974 йилда планда кўрсатилганидан олти ой олдин тугаллашга аҳд қилдилар.

◆ Республикамиз тарихчилари, тилшунослари ва адабиётчиларининг ҳам режалари катта. «Бухоро ва Хоразм тарихи» [қадимги дунёдан ҳозирги даврга қадар] темадаги ишни 1973-1974 йилларда, «Алишер Навоий луғати»ни 1974-1975 йилларда, «Рус совет адабиёти ва Ўрта Осиё» китобини 1974-1975 йилларда якунлайдилар.

◆ 1972 йилда «Электрон-ҳисоблаш машиналарида об-ҳаво прогнозининг қисқа муддатли усули». 1973 йилда «Стол усти электрон ҳисоблаш машиналари» [Кибернетика институти], 1973 йил охирида Майданак тоғида акаберацион телескопини ўрнатиб ва уни ишга тушириш [астрономия институти], 1973 йилда атом реакторини ўрнатиш ва унинг кувватини ошириш, циклотронни такомиллаштириш ва уни доимий ишлаш режимига ўтказиш [Ядро физикаси институти] каби илмий ишларни бажариш кўзда тутилмоқда.

ҲАЁТ ИМТИҲОНИ

Институтимизда олиб борилаётган илмий изланишлар халқ хўжалиги талаблари билан узвий боғлиқдир. Мақсад — илгаригидек Ўзбекистон табиий ер ости ресурсларидан химия саноатида хом ашё сифатида фойдаланиш, халқ хўжалигини химиялаштиришнинг янги-янги илмий асосларини ишлаб чиқишдан иборат.

Олимларимиз коллективи ҳозирги кунда элликдан ортиқ завод, ташкилот ва илмий муассасалар билан илмий ҳамкорликда ҳамда хўжалик шартномалари асосида иш олиб боряпти. Бу — бир томондан, илмий ишлар натижасини бевосита ишлаб чиқаришга яқинлаштирса, иккинчи томондан, илмий лабораторияларни қўшимча асбоб ва приборлар ҳамда илмий кадрлар билан таъминлашда катта роль ўйнамоқда. Ўз-ўзидан кўриниб турибдики, бундай алоқалар лабораторияларда эришилган илмий ишлар натижасини тезроқ ишлаб чиқаришга тадбиқ қилишга ёрдам беради. Масалан, КПССнинг XXIII съезди қарорлари асосида сўнгги беш йил мобайнида институтимизда олиб борилган илмий изланишлардан йигирмадан ортиги ҳаётга йўлланма олди. Бу илмий ишлар йилига 7 миллион сўм иқтисодий фойда бераётгани, айниқса, қувонарли ҳолдир.

Институтимизда ишлаб чиқилган суюқ ва мураккаб ўғитларнинг бирқанча турлари (СУМ—У—Ж, СУМ—У—Ж—М, СУМ—Ш—Ж ва бошқалар) Чирчиқ электрохимия комбинатида тажриба қилиб кўрилмоқда. Бирламчи суперфосфатни аммонийлаштириш технологияси эса Қўқон, Самарқанд, Жамбул ва Чоржўй суперфосфат заводларида жорий қилинди. Иккиламчи суперфосфатни аммонийлаштириш эса Уваровск (РСФСР) ва Жамбул химия заводларида қўлланиш мақсадида СССР Химия саноати министрлиги томонидан қабул қилинди.

Шуни қайд қилиб ўтиш кераки, СССР Химия саноати министрлиги институтимизнинг ўғит соҳасидаги ва бошқа илмий муассасалар билан олиб борган ишларининг бирқанчасини жуда муҳим деб топди ва уларни амалда жорий қилишга қарор қилди. Чирчиқ электрохимия комбинатида фосфорларни азот кислотаси билан ишлаб хилма-хил таркибга эга бўлган гранула ҳолдаги суюқ ва мураккаб ўғитларни ишлаб чиқарувчи тажриба цехини очиш, Олмалиқ химия заводида аммофос ўғити сифатини ва технологиясини яхшилаш, янги қаттиқ суюқ ўғитлар ва уларнинг хилма-хил заҳарли химикатлар билан аралашмасини ишлаб чиқариш цехини барпо этиш кўзда тутиляпти.

Институтимизда сувда эрувчи полиэлектролитларнинг янги навлари ишлаб чиқилди. Кенг кўламда олиб борилган текширишлар натижасида бу полиэлектролитлардан тупроқнинг агрохимия хоссасини яхшилашда, мураккаб, қийин шароитда пармалашда ишлатиладиган суюқликларнинг турғунлигини ошириш, қурилиш материаллари олишни яхшилаш, босмахона саноатида елим сифатида ишлатиш, порошок ҳолидаги маҳсулотларни гранула ҳолига ўтказиш, мева шарбатларини, саноат ва табиий сувларни тозалаш каби кўпгина соҳаларда фойдаланиш мумкинлиги аниқланди. Бу препаратлардан бири К-4 ҳозирги вақтда Чирчиқ электрохимия комбинатида саноат миқёсида ишлаб чиқарилмоқда. Ана шу иш учун олимларимиз билан бир қаторда ишлаб чиқариш ходимларидан бир гуруҳига 1970 юбилей йилда А. Беруний номидаги республика Давлат мукофоти берилди.

К-9, КМЦ-5, Э-1, ВРП-1 каби халқ хўжалиги учун муҳим бўлган препаратлар эса саноатга тадбиқ қилиш арафасида турибди. Масалан, Э-1 деб номланган сиртга актив моддани кўплаб чиқариш учун тажриба қурилмаси Фарғона нефтни қайта ишлаш заводида амалга оширилмоқда.

Яна биз табиий газ олиш жараёнида кўп минг тонналаб ажралиб чиқадиган, ҳанузгача чиқинди ҳисобланган газ конденсатларидан муҳим маҳсулот — сиртга актив моддалар олиш усулини яратдик. Москва, Ленинград илмий муассасаларида олиб борилган текширишлар бу препаратлардан ювувчи порошоклар, нефть ва газ қудуқларини пармалашда ишлатиладиган реагентлар сифатида фойдаланиш мумкинлигини кўрсатди.

Институтимизда олиб борилаётган муҳим ишлардан яна бири табиий сорбентларни модификация ва термоактивация қилиш билан селектив адсорбентлар олишдир. Бу адсорбентлар асосида пахта ёғини ҳамда техник мойларни тозалаш усули Тошкент ёғ комбинатида ва Фарғона нефтни қайта ишлаш заводларида тадбиқ қилинмоқда. Бу ишлар узоқ шаҳарлардан келтириладиган сорбентлар ўрнига ўзимиздаги гилмоялардан кенг фойдаланиш имкониятини берди.

Бир гуруҳ олимларимиз қурилиш материалларни текшириб, яхши натижаларга эришдилар. Бу ишлар асосида маҳаллий хом ашёлардан цементнинг янги тури олинди. Глиежнинг актив минерал қўшилма сифатда ишлатишни саноат миқёсида амалга оширилиши республикамизнинг сульфат тузларига чидамли цементга бўлган талабини бутунлай қондирди. Бундай цемент турини ишлатиб, ҳар хил агрессив муҳитларда ҳам катта-катта иншоотлар қуриш мумкин. Бу хил цементлар ҳозир Тўхтагул ГЭСи, Андижон сув ҳавзаси каби қурилишларда катта муваффақият билан ишлатилмоқда. Шу йилдан бошлаб Ангрен цемент заводи бизнинг институтимиз таклиф қилган технология асосида оқ ва декоратив цементни ишлаб чиқаришга ўтади. Кўмир химияси устида ишлаётган кимёгарларимиз ҳам тошкўмирдан ўғит, ион алмаштиргич смолалар, кўмир брикети олишга доир бир туркум изланишлар натижасини ишлаб чиқаришга тавсия этдилар.

КПССнинг тарихий XXIV съезди қарорларидан илҳомланган институтимиз коллективи ўзининг бутун илмий фаолияти ва куч-қудратини тўққизинчи беш йиллик режаларида кўрсатилган муҳим илмий-тадқиқот ишларини бажаришга қаратадилар. Биз илмий кашфиётларнинг тезроқ халқ хўжалигига жорий қилиниши тарафдоримиз. Бунга эришиш учун барча чораларни кўрамиз.

К. АҲМЕДОВ.
Ўзбекистон ССР Фанлар академияси химия институтининг директори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги.

ҚАРОРЛАРИ — ҲАЁТГА!

КОММУНИЗМ ХИЗМАТИДА

ИККИ АКАДЕМИК ҲИКОЯСИ

ФАННИНГ кучи ишлаб чиқаришда билинади. Ўзбек олимлари томонидан пухта ишлаб чиқилган илмий тавсияномалар ҳаётга йўлланма олиб, катта иқтисодий самара бераётгани барчага аён. Республикамиздаги энг йирик илмий муассасалардан ҳисобланган ўсимлик моддалари химияси ва Ботаника институтлари олимлари ҳам халқ хўжалиги аҳамиятига эга бўлган муҳим актуал мавзулар устида ишлаб, яхши натижаларни қўлга киритмоқдалар. Айниқса, КПССнинг XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XVIII съезди қарорлари илмий ходимлар кучига-куч, ғайратига-ғайрат бағишлади. Сўзни, яхшиси, ҳар икки институт директорларидан эшитсак:

Ўсимлик моддалари химияси институтининг директори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони С. Юнусов ҳикоя қилади:

— Ўзбекистон ўзининг тупроқ-иқлим ва физик-географик шароити жиҳатидан ранг-баранг. Ўсимликлар дунёси ҳам турли-туман. Уларнинг кўпгина турлари қадимдан халқ тиббиётида қўлланилиб келинган. Лекин уларда қандай моддалар бор, даволаш таъсири қандай деган саволлар жавобсиз қолган эди. Фақат кейинги йиллардагина фан-техника тараққиёти бу муаммони ҳал этиб берди.

Ҳозир институтимизда ўн бешта илмий лаборатория бўлиб, уларда олиб борилаётган тадқиқотлар дашт-биёбон ва тоғу-тошларга алкалоидли ўсимлик излаб, экспедицияга чиққан илмий ходимларимиз ишидан бошланади. Баъзан битта ўсимликдан ўнлаб алкалоид ажратиб олишга муваффақ бўламиз, винка оиласига кирувчи бир хил ўсимликдан эса 45 та алкалоид олинди. Уларнинг кўпчилиги ҳали фанда маълум эмас.

Ҳозирги вақтда институтимизда кимёгарлар билан бир сафда физиклар, фармакологлар, химиотерапевтлар, фитотоксикологлар, технологлар, ботаниклар бир жон-бир тан бўлиб ишламоқдалар. Уларнинг ҳар бири ўз соҳаси бўйича вазифани ҳал этади ҳамда бошқа касбдаги мутахассисларга ёрдам бериб борадилар. Бундай ҳамкорлик ботаник экспедициядан тортиб, ўсимликларни излаш ва ўрганиш, айрим моддаларнинг тузилиши ва химиявий состави билан танишиш, уларнинг натижасини медицина, қишлоқ хўжалиги, саноатда қўлланиш, хуллас, бошқа тадқиқотларгача бўлган жараёнларда давом этади. Меҳнатни ана шундай ташкил этиш методи вақтдан ютиш, кам куч сарфлаб, кўп фойда олиш, тадқиқот ишларининг самарадорлигини ошириш имкониятини бермоқда.

Улуғвор саккизинчи беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажарган меҳнатсевар коллективимиз эндиликда партиямиз XXIV съезди ва Ўзбекистон Компартияси XVIII съезди қарорларини амалга оширишга бел боғлаган.

СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги фармакологларимиз томонидан ўрганилиб, тажрибага ўтказилган 10 та препаратни медицинада қўлланишга рухсат берди. Ана шу препаратлардан еттитасини Тошкент химия-фармацевтика заводи ишлаб чиқармоқда. Барвинкан-гидрохлорид марказий нерв системаси фаолиятини мустаҳкамласа, метилапогалантамин-гидрохлорид эса қон босимини пасайтиради.

Институтимизда ишлаб чиқилган пахта уруғини қайта ишлашнинг янги усулини саноатда қўлланиш кўзда тутилаётир. Бу янги усул пахта мойи ишлаб чиқариш сифатини яхшилайди, айни вақтда маҳсулот арзонга тушади. Бундан ташқари Ўзбекистон шароитида чорва учун оқсилли ем бўлган кунжара сифатини оширади. Шунингдек, госсипол, фосфарид, стерин каби янги маҳсулотлар олиш имкониятини беради.

Ҳар йили институтда ўсимликлар регуляторлари сифатида 250-300 препарат синовдан ўтказилади. Ана шундай текширишлар натижасида ингичка толали пахта навининг дефолианти ҳисобланган бутилкаптакс топилди. Мазкур препарат СССР Қишлоқ хўжалик министрлиги қарорига кўра, ўтган йили Ўзбекистон, Тожикистон, Туркманистонда давлат синовидан муваффақиятли ўтди.

Институтимизда 600 га яқин препарат ғўза вилтига қарши қўлланилиб кўрилди ва шулар орасидан ўсимликнинг зарарланишини камайтирадиган янги препарат топилди. Шулардан бири СоюзНИХИ билан биргаликда бу йил Андижон областида синаб кўрилади. Бир қанча гербицидлар ҳам тажрибадан ўтказиляпти.

Партия XXIV съезди қарорларида совет фани ютуқлари юқори баҳоланди ва олимларимиз зиммасига катта вазифалар юклатилди. Фан билан ишлаб чиқариш алоқасини мустаҳкамлаш, илмий-тадқиқотларнинг самарадорлигини ошириш, энг муҳим проблемаларни тезкорлик билан ҳал этиш каби кўрсатмалар бизнинг олимларимизга ҳам тааллуқлидир. Ўйлаймизки, партия ва ҳукуматимиз томонидан фан олдига қўйилган вазифаларни бажаришда бизнинг институт коллективи ҳам сидқидил билан меҳнат қилади, кўзланган мақсадга эришишда ўзининг муносиб улушини қўшади.

Ботаника институтининг директори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги Ж. Саидов ҳикоя қилади:

— Ўзбекистоннинг флора ва ўсимликлар дунёсини ўрганиш ва улардан халқ хўжалигида рационал фойдаланиш тадбирларини ишлаб чиқиш институтимизнинг асосий вазифаларидан ҳисобланади. Бу соҳада ҳозир 220 га яқин ходим илмий-тадқиқот ишлари олиб боряпти. Қизилқумнинг асрлар бўйи қақраб ётган чексиз чўллари республикамиз қоракўлчилигининг асосий базаси ҳисобланади. Бу ерда ташкил этилган институтимиз илмий станцияси чўл ўсимликларининг унумдорлигини ошириш, артезиан сувларидан фойдаланилган ҳолда қудуқлар атрофида суғориладиган экинзорлар бунёд қилиш ишлари билан банд.

Фарғона водийси адирларидаги ўтлоқларнинг сифатини янги кўп йиллик ўсимликлар ҳисобига яхшилаш бўйича ҳам анча ишлар қилинди. Текширишлар бу ерларда ҳам ем-хашак учун ялтирбош, беда, зира ўт, изен, терескен, чоғон, қуйариқ, шувоқ ва бошқа ўсимликларни экиб ўстириш мумкинлигини кўрсатди.

Олимларимиз чўл ва адирларда сунъий ўтлоқлар ҳосил қилиш билан бир қаторда тоғ ва яйловлардаги табиий ўтлоқларнинг (пичанзорларнинг унумдорлигини ошириш устида ҳам кўп йиллардан бери илмий иш олиб бормоқдалар. Ғарбий Тянь-Шань (Қурама) тоғ тизмаларидаги асосан бошоқдошлардан ташкил топган ўтлоқларга минерал ўғитлар сепиш туфайли табиийсига нисбатан 2-3 баробар юқори ҳосил олинди.

Институтимиз фойдали техника ўсимликлари сонини кўпайтириш борасида ҳам баракали ишлар қилмоқда. Ўсимликлар хом ашёси бўлими ходимлари халқ хўжалиги учун маҳаллий флора орасидан ўзида қимматбаҳо хом ашё сақловчи ширинмия, геран каби ўсимликларни ажратиб олдилар ва уларни маданийлаштириш учун бир қанча тадбирларни амалга оширдилар. Ширинмия хом ашёсидан олинадиган маҳсулотларга бўлган талабни назарда тутиб, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ширин мияни ҳар томонлама ўрганиш бўйича махсус қарор қабул қилди. Шу муносабат билан институтда учта янги лаборатория ташкил қилинди. Айни вақтда институтда ширин мия турларини маданийлаштириш, яъни иккиламчи шўрланган ерларда унинг плантацияларини яратиш устида иш олиб борилмоқда. Шу мақсадда Мирзачўлдаги шўрхок ерлардан 200 гектари ширин мия учун ажратилди.

Режаларимиз катта. Қоракўлчиликни ривожлантиришнинг муҳим омилларидан бири ҳисобланган ем-хашак базасини яратиш, техника ўсимликларини ҳар томонлама ўрганиб, уни ишлаб чиқаришга тавсия этиш, йирик монографик асарлар яратиш ҳамда юқори малакали кадрлар тайёрлаш бизнинг олдимиздаги энг муҳим вазифалардан ҳисобланади.

«Пахта, шоли ва бошқа экинларнинг серҳосил навларини, чорва молларининг янги наслларини, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларини етиштириш ҳамда практикага жорий этиш ишлари тезлаштирилсин. Вилтга қарши курашга алоҳида эътибор берилсин»

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ XVIII СЪЕЗДИ РЕЗОЛЮЦИЯСИДАН.

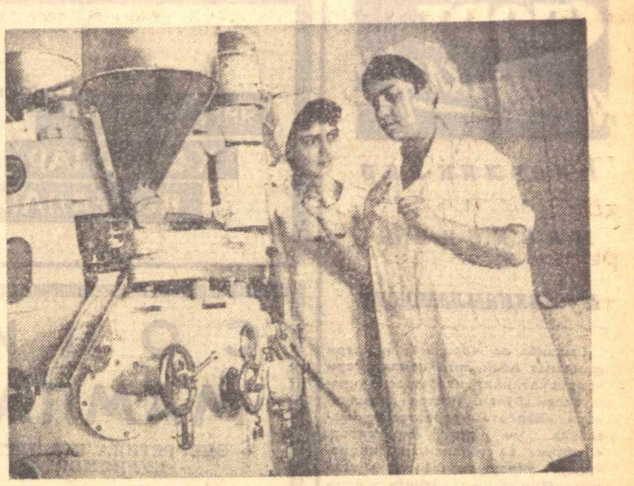

Фотолавҳалар

ПАРТИЯ XXIV съезди қарорларида аҳолига намунали медицина хизмати кўрсатиш масаласига ҳам алоҳида эътибор берилди. Инсон саломатлигини муҳофаза қилишда Тошкент химия-фармацевтика заводи коллективининг хизмати катта. Заводда турли дори-дармонлар ишлаб чиқарилади. Суратларда: 1 таблетка цехи мастери Л. Қурбонова (ўнгда) ва М. Дехтяренко. 2. Фан билан ишлаб чиқариш ҳамиша ҳамкор. ЎзССР Фанлар академияси Ўсимлик моддалари химияси институти ўсимликлардан дори тайёрлаш технологиясини яратиб, сўнг уни Тошкент химия-фармацевтика заводига узатади. Заводнинг тажриба цехида янги препаратлар ишлаб чиқарилади. 3. Республикамизда йилдан-йилга даволаш муассасаларининг сони ортиб бораётир. Тошкентдаги Ўлка медицина институти яқинда замонавий турли даволаш асбоблари билан жиҳозланган янги бинога кўчиб ўтди.

И. Глауберзон фотолари.

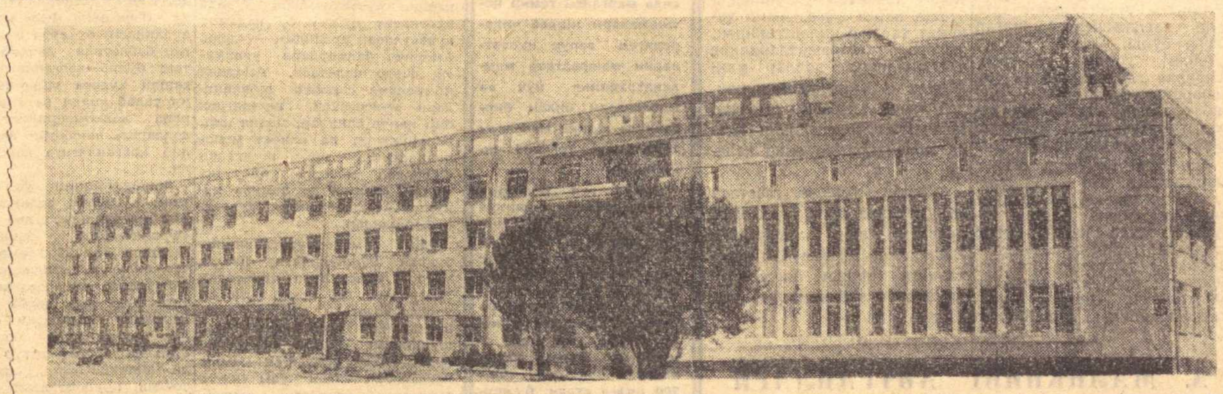

МЕҲНАТГА МУКОФОТ

Уни пойтахтимиздаги 1- нон заводида ветеранлар ҳам, ёш ишчилар ҳам жуда ҳурмат қилишади. Вазира бу ерда корхона ташкил топган пайтдан бери ишлаб келмоқда. Ишлаганда ҳам кўпчиликка доимо ўрнак бўлмоқда.

Бу йил Вазира Назированинг ҳаётида энг қувончли воқеа рўй берди. У кўп йиллик ҳалол ва самарали меҳнати эвазига Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонини олишга муяссар бўлди.

Бу бежиз эмас. Вазира корхона муваффақиятига ўзининг камтарона ҳиссасини қўшяпти. Ўз ишини новвойликдан бошлаган Вазира бир вақтнинг ўзида ачитқи тайёрлаш ихтисосини ҳам эгаллади. У нон заводида биринчи бўлиб ачитқини механизациялашган усулда тайёрлашнинг технологик жараёнини ўзлаштирди. Бу эса уч кишини бошқа ишга ўтказиш имконини берди, йилига 3,4 минг сўм фойда келтирди. Янги усул печлар унумдорлигини 25 процент оширди. Маҳсулот сифати ҳам анча яхшиланди.

Вазира 14 ишчини ўз методи асосида ишлашга ўргатди. 1963 йилда эса у нон цехининг мастери қилиб тайинланди. Бу ерда ҳам тандир-печларни механизациялашга бош-қош бўлди. Шу йилнинг ўзидаёқ 3,8 тонна ун тежаб қолинди. Икки йилдан сўнг эса 7 тоннадан ортиқ ун иқтисод қилинди.

Коммунистик меҳнат зарбдори, пешқадам рационализатор авваллари ҳам меҳнатда эришган ютуқлари учун Меҳнат Қизил Байроқ ордени, бир неча медаль, Фахрий ёрлиқлар билан тақдирланган эди. Ўтган беш йилликда унинг бригадаси ҳар қачонгидан қувончли ютуқни қўлга киритди. 105 тонна ун тежаб қолишди.

Вазиранинг кўз ўнгида завод ўсди, улғайди, оддий усулда нон ёпишдан механизациялашган усулда маҳсулот тайёрловчи йирик корхонага айланди. Тажрибали мастер ёшларни ҳам доимо баракали меҳнат қилишга чорлайди. Ўз тажрибаларини улардан аямайди.

Жамоатчилик ишлари ҳам оз эмас. Ҳозир у Тошкент шаҳар партия комитетининг аъзоси. Шунингдек, Ленин район партия комитетининг бюро аъзоси, район Советининг депутати ҳамдир. Уни уч марта халқ судининг маслаҳатчиси, икки марта эса Тошкент шаҳар Советининг депутатлигига сайлашди.

Ҳозирги замонавий техника билан жиҳозланган корхоналарда ишлаш кишидан доимо ўз билим савиясини ошириб боришни тақозо этади. Вазира Назирова Тошкентдаги марксизм-ленинизм кечки университетида ўқишни тугатди. Ҳозир эса ун техникумининг охирги курсида ўқимоқда.

Шу кунларда корхонанинг пешқадам мастери ўз бригадасида тўққизинчи беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун жонкуярлик кўрсатмоқда.

Я. МОРДУХАЕВ,
А. БОРИСЕНКО.

КУН ТАРТИБИДА:

ЧОРВАЧИЛИК

Селекция - наслчилик ишини яхшилаш, гўштбоп чорвачилик ва паррандачиликни ривожлантириш кун тартибидаги асосий масалалардан бири бўлиб қолди. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини кўплаб етиштириш партия XXIV съездида ҳам алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Қуйида Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институтининг директори Ш. Акмалхонов билан мухбиримиз қилган суҳбатни диққатингизга ҳавола қиламиз.

— Олимларимизнинг кўп йиллик самарали ишлари натижасида «Бушуевская» номли янги зотли сигир яратилди, деди у. — Қорамолнинг бу янги насли кўп сут бериши, иссиқ шароитга ва касалликларга чидамлилиги билан фарқ қилади.

Маҳаллий қорамолни гўштдор зот билан чатиштириш орқали шундай бузоқлар олинмоқдаки, уларнинг ҳар бири жайдариларига нисбатан 100-120 килограмм ортиқ тош босади. Бошқача қилиб айтганда, ҳар минг бош бузоқ қўшимча юз тонна гўшт (тирик вазнда) беради.

«Корридель» туридаги жуни майин қўйларнинг яратилиши институтимиз олимларининг «Оҳангарон-1» совхозида олиб борган кўп йиллик изланишларининг маҳсулидир. Бу группадаги қўйлар жунининг сифати ва оғирлиги ҳамда гўштдорлиги билан думбали зотлардан фарқ қилади. «Оҳангарон-1» совхози ўтган йили ана шу зотли қўйлардан 216 минг сўм фойда кўрди. Бу турдаги қўйлар Тошкент областининг бешта районида кўпайтирилишм режалаб қўйилди.

Мустаҳкам озуқа базасисиз чорвачиликни ривожлантириб бўлмайди. Шу мақсадда олимларимиз маккажўхорининг янги навини яратдилар .Бу «дала маликаси» ҳар гектаридан 800 центнер дон беради. Бундан ташқари учта навни чатиштириш асосида лавлагининг янги нави яратилдики, ундан гектаридан 1500 центнергача ҳосил кўтариш мумкин. Бу ишларнинг ҳаммаси бевосита чорвачиликни янада ривожлантиришга қаратилгандир.

Тўққизинчи беш йилликда чорвачилик махсулотлари тайёрлаш тағин ҳам ошади. Масалан, гўшт етиштиришни 1,5 баробар, сутни 1,6, тухумни 1,7 баробар кўпайтириш кўзда тутилмоқда. Кўриниб турибдики, чорвачилик, паррандачилик соҳасида илмий-тадқиқот ишлари олиб бораётган олимларимиз зиммасига яна ҳам масъулиятли вазифалар юкланади. КПСС XXIV съездида кўрсатиб ўтилганидек, тўққизинчи беш йилликда саноат асосида чорвачилик маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва чўчқачилик, сутчилик ва йирик шохли қорамоллар учун комплекс қурилишлар вужудга келтиришга катта эътибор берилади. Чунки чорвачиликнинг бундан буёнги тараққиёти кўп жиҳатдан унинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга боғлиқдир.

Кейинги йилларда паррандачилик ҳам саноат асосида кенг ривожланмоқда. Ҳозир республикамизда тўққизта паррандачилик фермаси, саккизта ихтисослаштирилган паррандачилик совхози ва бошқа хўжаликлар мавжуд. 1975 йилга бориб тухум етиштириш асосан паррандачилик саноати корхоналари йўли билан амалга оширилади.

Чўчқачилик ҳам ривожлантирилади. Республика Қишлоқ хўжалиги министрлиги системасида тўққизта чўчқачилик совхозлари ташкил этилди. Уларнинг ҳар бири йилига минг тоннадан тортиб, то икки ярим минг тоннагача чўчқа гўшти етказиб бериш қувватига эга бўлади. Олимларимиз бу соҳада ҳам тадқиқот ишларини кучайтиришлари керак.

ҲАВЗАЛАР ИНЪОМИ

Илмий ходимларимиз зоология, энтология ва паразитологияга оид назарий ва амалий масалаларни, аниқроқ қилиб айтганда, Ўзбекистон ҳайвонот дунёси, унинг биологияси, тарқалиши, қишлоқ хўжалигидаги фойдаси ва зарари каби муҳим актуал проблемаларни ҳал этиш ишлари билан банд. Кейинги йилларда институтимиз олимлари фаннинг ишлаб чиқариш билан алоқасини мустаҳкамлаш мақсадида кўпгина ишларни амалга оширдилар. Республикамизнинг турли областларида умуртқали, айниқса, ов-саноат ҳайвонларининг фаунаси, экологияси ва хўжаликдаги аҳамияти ўрганиб чиқилди.

Ўзбекистоннинг турли табиий шароитларида сўна, ешаккурт ва чивиннинг тарқалиш қонуниятлари ва фаунаси, шунингдек, республикамизнинг турли географик зоналарида қон сўрувчи кананинг турли состави ва биологиясининг ўрганилиши ҳамда қўй сўнаси, чивин ва искаптопар (москит)га қарши кураш чораларининг ишлаб чиқилиши катта амалий аҳамиятга эга бўлди.

Институтимиз олимлари ғўзанинг зараркунандалари ва унинг энтомофагосини ҳар томонлама ўрганиб, қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши курашнинг назарий асосини ишлаб чиқдилар. Натижада зараркунандаларга қарши биологик курашда фойдали ҳисобланган қурт-қумурсқаларнинг турлари аниқланди. Бу нарса кўпроқ ғўзанинг соғлом ўсишида қўл келмоқда.

Янги ўзлаштирилган Қарши ерида энтомофауна шаклланиш қонуниятининг ўрганилиши бу ерлар ўзлаштирилгандан кейин ғўзада ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларида ҳашоратларнинг пайдо бўлишини олдиндан айтиш имкониятини беради.

Институтимиз томонидан илмий тадқиқотларнинг самарадорлигини ошириш ва уларнинг натижаларини ишлаб чиқаришга жорий этиш бўйича талайгина ишлар бажарилди. Ўтган беш йил мобайнида 21 та иш тайёрланди ва жорий этиш учун халқ хўжалигига топширилди. Бу ғўза зараркунандаларини камайтиришга ва пахтанинг ҳосилдорлигини оширишга, чорва молларини турли касалликлардан сақлашга, қорамоллар туёғини кўпайтиришга, шунингдек, мўйна-саноат ҳайвонларидан рационал фойдаланиш ва уларнинг фойдали турларини сақлаб қолишга ёрдам бермоқда.

Сув ҳавзаларида табиий ем базасини кўпайтириш ҳисобига балиқчиликни ривожлантириш мумкинлиги тавсия этилгандан сўнг Ўзбекистон ССР балиқчилик саноати бошқармасининг Оққўрғон район балиқ комбинати ўтган йили қўшимча 150 минг сўм фойда олди. КПСС XXIV съезди балиқ саноати ходимлари ва балиқчилик хўжалиги коллективлари олдига янги беш йилликда 1970 йилга нисбатан балиқ овлаш ҳажмини 47 процентга кўпайтириш вазифасини қўйди. Тўққизинчи беш йиллик Директиваларида ҳам сув ҳавзаларида балиқчиликни ривожлантириш зарурлиги уқдириб ўтилди. Демак, океан ва денгиз балиқчилигини ривожлантириш билан бирга мамлакатимиз сув ҳавзаларида, кўлларида, сув омборлари ва йирик ирригация каналларида ҳам балиқчиликни кенгайтиришга тўғри келади.

Ўзбекистон табиий ва сунъий балиқ хўжалиги ҳавзаларига бой. Масалан, кўллар умумий майдонининг қарийб 210 минг гектарини ва сув омборлари эса 130 минг гектарни эгаллайди. Бундан ташқари республикамизда йилдан-йилга кенгайиб бораётган кўллар ҳам жуда кўп.

Олимларимиз кўп йиллардан буён балиқ запаси ва уларнинг ем базасини ўрганиб келаётирлар. Бу эса республикамизда йил сайин балиқчиликнинг ривожланиб боришига имконият яратмоқда. Ўтган йили кўллардан 9800 центнер, сув омборларидан 4015 ва ҳавзалардан 26700 центнер балиқ тутилди. Лекин ихтиолог-олимларимизнинг тадқиқотлари шуни кўрсатмоқдаки, республикамизда балиқ запасларидан фойдаланишда анчагина камчиликлар бор. Кўпгина кўллар, сув омборлари, айниқса, қайта қурилаётган ирригация каналлари балиқчилик хўжалиги мақсадида етарли ўрганилмаган.

Институтимиз коллективи мана бир неча йилдирки, маҳаллий балиқлар экологияси ва уларни иқлимлаштириш ишлари билан шуғулланиб келади. КПСС XXIV съезди қарорларидан руҳланган олимларимиз янги беш йилликда республика ҳавзаларида балиқнинг табиий ем базасини кўпайтириш ҳисобига балиқнинг маҳсулдорлигини оширишга аҳд қилдилар. Бундан ташқари Фарғона, Зарафшон ва Сурхондарё водийсидаги сув омборларида балиқчилик маҳсулдорлигини ошириш ва ихтиофаунасини ўрганиш кўзда тутилмоқда.

КПСС XXIV съезди Директиваларида суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва ирригация системаларида сув билан таъминлаш ишларини кучайтириш вазифаси қўйилган. Шу қарор асосида республикамизда суғориш каналлари ва коллекторлари қуриш бўйича қатор тадбирлар амалга оширияпти. Бу борада ҳам олимларимиз излаш-изланиш ишлари билан банд. Биз ўз режаларимизни мумкин қадар тезроқ амалга ошириш учун ҳаракат қилаверамиз.

Ғ. СУЛТОНОВ,
Зоология ва паразитология илмий-тадқиқот институтининг директори, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби.

ФАКТЛАР... РАҚАМЛАР...

◆ Ўзбекистон ССР Фанлар академияси СССРнинг 50 йиллиги, Ўзбекистон ССР ва республика Компартиясининг 50 йиллигини муносиб кутиб олиш мақсадида бир қатор тадбирларни белгилади. Фанлар академиясининг юбилей илмий сессиясини (1974 йил декабрь ойида), илмий муассасалар олимлар советларининг мажлисларини, институтлар ва бўлимларнинг илмий сессия ва конференцияларини (1974 йилнинг октябрь-декабрь ойларида), Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Қорақалпоғистон филиали юбилей илмий сессиясини, Фанлар академияси билан Самарқанд, Бухоро, Хива шаҳарлари олий ўқув юртларининг биргаликда юбилей илмий сессиясини (1974 йилнинг октябрь-декабрь ойларида), ёш олимларининг юбилей конференциясини (1974 йил апрель ойида) ўтказиш планлаштириб қўйилган.

◆ СССРнинг 50 йиллиги, Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги муносабати билан «Совет Ўзбекистонида фаннинг юксалиши» номли юбилей тўпламини (1972 йилда), махсус фундаменталь илмий ишларни (бир томли «Ўзбекистон ССР тарихи» рус ва ўзбек тилларида (1974 йилда), «Бухоро тарихи» (1974 йилда-, бир томли «Ўзбекистон ишчилар синфи тарихи» (1974 йилда) ва бошқалар), Ўзбекистон фан ва техника арбоблари ҳақида илмий-оммабоп очерклар (1974 йилда) нашр этилади.

СПОРТ янгиликлари

Киевликлар мавқеини мустаҳкамламоқда

Сешанба ва чоршанба кунлари мамлакат олий лига командалари чемпионатининг навбатдаги учрашувлари бўлди. Ростов армиячилари «Карпат» дарвозасига жавобсиз уч тўп киритдилар. «Нефтчи» ва тбилисилик динамочилар учрашуви 0:2 ва «Динамо» (Минск) — «Зенит» ўйини 1:0 ҳисобида тугади.

Кейинги учрашувларда киевлик динамочилар ўз мавқеларини тобора мустаҳкамлаб бормоқдалар. Улар навбатдаги ўйинда «Шахтёр» билан ҳисобни 4:3 қилиб ғалабага эришдилар. Пойтахт марказий армия клуби футболчилари «Қайрат»дан ўз дарвозаларига яна бир тўп «олиб» қимматли икки очкони бой бердилар.

Тошкент командаси биринчи

Ўзбекистон пойтахтининг «Динамо» стадионидаги кураш майдонида самбо мусобақалари тугади. «Динамо» кўнгилли спорт жамияти республика советининг шахсий-команда биринчилиги учун бўлган бу мусобақаларда ушбу жамият область советлари ва Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги бўлинмалари вакилларидан жами 85 самбочи қатнашди. Команда биринчилиги мусобақаларида Ички ишлар министрлиги Тошкент шаҳар бошқармаси спортчилари биринчи ўринни қўлга кирита олди. Самбо курашининг барча вазн тоифалари бўйича республика советининг чемпионлари ҳам маълум бўлди.

Ғолиб теннисчилар

Ўзбекистон ССР Кубоги учун Тошкентда бўлган теннис мусобақаларининг натижалари қувончли. Бу учрашувларда олти эркаклар ва олти хотин-қизлар командалари қатнашди. Эркаклар коллективларида Тошкентнинг «Буревестник» — 1 студентлар жамияти теннисчилари ғолиб саналдилар. Бу команда ўз клубдошлари бўлган иккинчи команда устидан финал ўйинларда 4:1 ҳисобида муваффақият қозондилар. Хотин-қизлар командалари мусобақаларида ҳам «Буревестник» ғалабага эришди. Сўнгги учрашувда қизлар коллективи «Динамо» теннисчиларини 5:1 ҳисобида енгдилар.

Ғолиб командалар теннис бўйича СССР Кубоги учун мусобақаларда иштирок этадилар. Бундай дастлабки учрашувлар озарбайжонлик ва ленинградликлар билан бўлади.

Иккинчи марта

Ленинград шаҳридаги баскетболчилар мусобақалари кўпчиликнинг эътиборини тортгани маълум. Бу ерда халқаро турнир мусобақалари бир неча кун давом қилди. СССРнинг шонли космонавти Юрий Гагарин соврини учун эркаклар командалари беллашувлари ниҳоясига етди. Фахрли Кубок иккинчи марта Совет Иттифоқи баскетболчилар терма командасига насиб қилди.

Халқаро турнир мусобақаларида Чехословакия баскетболчилари иккинчи ва Югославия терма командаси учинчи ўринни олди.

ЯНГИЛИКЛАР ХАБАРЛАР ВОҚЕАЛАР Чет элларда

СОЦИАЛИЗМ МАМЛАКАТЛАРИДА

✦ ЭНЕРГЕТИКА КОМПЛЕКСИ ҚУРИЛМОҚДА

СОФИЯ. Кюстендилск округида Болгариядаги энг йирик «Бобов дол» иссиқлик электр станциясидаги бош корпус қурилишида ер ишлари тамомланди. Ҳозир ишчилар жуда катта совет юк кўтариш кранини йиғаяпти. Унинг ёрдамида станциянинг бош корпуси монтаж қилинади.

Бу энергетика комплекси 60 минг киловатт қувватли электр станциядан, ҳар йили 1,5 миллион тонна кўмир қазиб чиқарадиган «Бабино» кўмир конидан ва 30 миллион куб метр сув сиғадиган «Дьяково» гидроузелидан иборат бўлади. Гидроузел қурилиши 10,4 минг гектар ерни суғориш имконини беради.

✦ РАДОМ ТЕЛЕФОНЛАРИ

ВАРШАВА. Радом шаҳри Польшадагина эмас, чет элларда ҳам машҳур. Бу ерда кўпгина мамлакатларда, шу жумладан Совет Иттифоқида ҳам яхши билишадиган телефон аппаратлари ишлаб чиқарилади.

Радом телефон аппаратлари заводи қарийб ўттиз йиллик тарихга эга. Бугун бу корхона мамлакатдаги шу типдаги ягона корхонадир ва айни вақтда телефон ишлаб чиқарувчи жаҳонда энг илғор корхоналардан биридир. Ҳар йили Радомда юқори халқаро классдаги миллион дона телефон аппарати ишлаб чиқарилади. Ҳар бир янги модель-рассомлар, конструкторлар, инженерлар ва заводнинг юқори малакали коллективи ҳамкорлигининг мевасидир. Бу корхона сўнгги 18 йил ичида битта ҳам рекламация олмаганлиги, Радом телефонларининг юқори сифатлилигидан далолат беради. Завод ўз маҳсулотини жаҳоннинг 26 мамлакатига экспорт қилади.

✦ ПХЕНЬЯН ГЎЗАЛЛАШМОҚДА.

ПХЕНЬЯН. Пхеньянда уй-жой қурилиши ва ободонлаштириш ишлари кенг кўламда олиб борилмоқда. Бу йил пхеньянлик 15 минг оила янги қурилган уйларда ҳовли тўйлари ўтказадилар.

Шаҳар қурилишини лойиҳалаш институтида хабар беришларича, Пхеньян шаҳри қурилишининг олти йиллик перспектив плани ишлаб чиқилган. Бу планнинг амалга оширилиши шаҳарни янада обод ва кўркам қилади, йилдан-йилга ўсиб бораётган транспорт ҳаракати учун қулай бўлади.

Янги проспектлар, шаҳар маркази қурилади. Йўлдош шаҳарчалар кўп қаватли уй-жой бинолари билан тўлдирилади. Паркларни ва хиёбонларни кўкаламзорлаштириш соҳасида катта ишлар қилинади.

Шу йилнинг ўзидаёқ Корея Халқ Демократик Республикасининг пойтахтида Пхи-Пха деб аталадиган энг гавжум кўча очилади. Бу олти йиллик планда кўзда тутилган энг йирик қурилиш комплексларидан бири бўлади.

(ТАСС).

Дофарнинг озод қилинган районида. Партизан отрядининг командири жанговар ҳаракатлар тўғрисида топшириқ бераётир (юқоридаги сурат), пастки суратда эса партизанларнинг кўчиш пайти.

П. Ежов фотолари. (ТАСС).

МЕҲНАТКАШЛАРНИНГ ҲАЁТИЙ МАНФААТЛАРИГА ҲУЖУМ

НЬЮ-ЙОРК, 18 август. ТАСС мухбири **А. Жигулев** хабар беради:

АҚШнинг прогрессив жамоатчилиги ва касаба союзлари республикачилар ҳукуматининг янги иқтисодий сиёсатига баҳо бериб, президент Никсон эълон қилган фавқулодда молиявий-иқтисодий программа Америка меҳнаткашларининг ҳаётий манфаатларига қилинаётган кескин ҳужум, жиддий иқтисодий кризиснинг оғир юкини меҳнаткашлар устига юклаш учун қилинган уриниш бўлди, демоқда.

Иш ҳақини ва нарҳларни ўзгартирмай бир нуқтада қолдириш ишчиларнинг турмуш даражасига урилган зарба бўлди, деб ёзади «Дейли уорлд» газетаси. Америка монополиялари бу қарорни хурсанд бўлиб кутиб олишди, чунки шу қарор туфайли улар қўшимча фойда олаверадилар.

Иш ҳақи контроль остига олинганлиги, деб ёзади газеталар. Америка ишчиларининг забастовка қилиш ҳуқуқига жуда катта путур етказади. Мамлакатда қимматчилик тўхтовсиз (йилига беш-олти процент) ошиб бораётганлиги Америка меҳнаткашларини хўжайинлар билан олиб борилаётган музокараларда иш ҳақини оширишни ўзларининг асосий талабларидан бири қилиб қўйишга мажбур этади. Эндиликда эса хўжайинлар манфаатини кўзлаб ҳаракат қилаётган АҚШ ҳукумати ишчиларни мана шундай талаблардан воз кечишга мажбур этди.

Касаба союз матбуотининг уқтириб ёзишича, мамлакатда нархлар энг юқори даражага кўтарилган бир пайтда ҳукумат янги иқтисодий программани эълон қилди. Шундай қилиб, нархларни бир нуқтада тўхтатиб қўйиш ўн миллионлаб америкаликлар бошига тушган ҳозирги оғир аҳволни ҳам бир нуқтада тўхтатиб қўйишдан бошқа нарса эмас. Аммо ҳукумат таклиф қилаётганидек, федерал харажатларининг 4,7 миллиард доллар миқдорида қисқартирилиши, деб ёзади касаба союзлар матбуоти, ишсизликни янада кўпайтиришга олиб келади.

«Дейли уорлд» газетаси ҳукуматнинг янги иқтисодий программасини шарҳлаб, Вашингтон Қўшма Штатлар халқига қарши иқтисодий урушни кучайтирмоқда, деб ёзади.

ҲАМКОРЛИК РАМЗИ

СОФИЯ, 18 август. ТАСС мухбири В. Дмитриев хабар беради:

Узаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар ҳамкорлигини янада чуқурлаштириш ва такомиллаштиришнинг ҳамда уларнинг социалистик иқтисодий интеграциясини ривожлантиришнинг Узаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши XXV сессиясида қабул қилинган комплекс программасида бундай деб ёзилган: «Марганец рудаларининг катта запасларига эга бўлган Болгария Халқ Республикасида марганец темир қотишмалари ишлаб чиқарадиган зарур қувватларни манфаатдор мамлакатларнинг куч ва маблағлари билан биргаликда қуриш масаласи 1972 йилда ўрганиб чиқилсин».

Бунда гап Болгария геологларининг яқинда Толбухин округида топган жуда катта марганец рудалари чиқадиган конлар тўғрисида бораётир. Дастлабки қилинган ҳисобларга қараганда бу рудаларнинг запаслари ҳар йили 3 миллион тонна қазиб олинган тақдирда ҳам 200 йилга етади. Бу конларни ўрганишда совет мутахассислари ҳам болгариялик дўстларига ёрдамлашдилар.

Толбухин округидаги марганец рудалари кони Узаро Иқтисодий Ёрдам Кенгашига аъзо бўлган мамлакатлар металлургияси учун муҳим хом ашё ишлаб чиқариладиган катта база бўлиб қолади.

А. МАЛИКНИНГ АЙТГАНЛАРИ

ЖАКАРТА, 18 август. (ТАСС). Индонезия мустақил деб эълон қилинган куннинг 26 йиллиги муносабати билан ташқи ишлар министри Адам Малик ТАССнинг Жакартадаги мухбирига қуйидагиларни айтди: «Индонезия блокларга қўшилмаслик сиёсатини давом эттиришга қатъий қарор бергандир». Министр «Индонезиянинг расмий доираларида Совет Иттифоқи билан муносабатларни яхшилаш зарур деган фикр тарқалмоқда» деб таъкидлади.

Адам Малик Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон ўртасида тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида имзоланган Шартномага тўхталиб, бундай деди: «Бу Шартнома Осиё қитъасида тинчликни таъминлаш ва вазиятни стабиллаштириш ишига катта ҳисса қўшади.

ИҚТИСОДИЙ ВА МОЛИЯВИЙ ЛАРЗАЛАР

НЬЮ-ЙОРК. Ҳукуматнинг Қўшма Штатлар «экономикасини соғломлаштириш» деб аталган янги программасини Америка монополистлари очиқдан-очиқ мамнун бўлиб кутиб олдилар. Сенатор Харрис бу программага «Бизнесга ён беришдан иборат эски сиёсатнинг яна бир кўриниши» деб баҳо берди.

Саноатчилар миллий уюшмасининг раҳбарларидан бири Галландер «Америка экономикасини мустаҳкамлаш йўлида президент қўйган бу қадамни қувватласак арзийди», — деди. Америка банкирлари уюшмаси, савдо палатаси, Америка ип-газлама саноати хўжайинлари муассасаси, шунингдек бир қанча банклар, молия корпорациялари ва саноат монополиялари, шу жумладан «Женерал моторс», «Доу кемикл», «Дюпон де нэмур» ҳукумат «ташаббусини» қувватлаб чиқдилар.

АҚШ монополистларининг бундай жонкуярлиги изоҳга муҳтож эмас. Янги иқтисодий программа, деб ёзади «Дейли уорлд» газетаси, Америка меҳнаткашлари ҳисобидан ҳам, шунингдек Қўшма Штатлар билан савдо қилаётган мамлакатлар ҳисобидан ҳам «катта бизнесга берилган мадад» бўлди.

БОНН. Маҳаллий сиёсий кузатувчилар Вашингтон кўрган чоралар Германия Федератив Республикасининг Қўшма Штатлар билан қилаётган савдосига ёмон таъсир қилади, демоқдалар. «Нойе рейн-цайтунг» газетаси «Никсоннинг доллар сиёсати Америка бозорида Ғарбий Германия маҳсулотининг нархларини ҳалокатли равишда 26 процент ошириб юбориш демакдир», деб ёзади.

Валюта биржалари жойлашган Франкфурт-Майнда ҳеч қандай валюта операциялари ўтказилаётгани йўқ. Фонд биржаларида акциялар қиммати ҳамон тушиб кетмоқда.

Немис матлубот жамиятларининг марказий иттифоқи (Германия Федератив Республикаси) халқаро валюта системасини тезлик билан ислоҳ қилиш зарур, деб ҳисобламоқда. Немис деҳқонлари иттифоқи (Германия Федератив Республикаси) бу ерда эълон қилган баёнотида доллар аҳволи танг бўлиб қолганлигидан тегишли хулоса чиқариб олишни талаб қилди ва Ғарбий Европа валюталарининг АҚШ долларига нисбатан қарам бўлиб қолганлигига қарши чиқди.

Вашингтоннинг ўз манфаатини кўзловчи солиқлар жорий қилганлиги, деб ёзади «Франкфуртер альгемайне» газетаси, Ғарбий Германиянинг чет элларга сотиладиган моллар ишлаб чиқараётган саноатига жуда оғир зарба беради, Германия Федератив Республикасининг ички бозоридаги конъюнктурага путур етказади. Машинасозлик, автомобилсозлик, приборсозлик саноати, химия ва электр техника саноати сингари ўз маҳсулотини АҚШга чиқариб сотаётган тармоқлар айниқса катта ҳаяжонга тушиб қолди.

ТОКИО. Япония биржасида, валюта бозорида ва саноат-молия доираларида кўтарилган ваҳима ва саросималик ҳанuз пасайгани йўқ.

Молия, савдо ва саноат масалалари билан шуғулланувчи Япон министрлари ўтказаётган мажлис ва кенгашлар давом этмоқда. Министрлар, АҚШ президенти эълон қилган чоралар натижасида Япония бошига тушадиган зарба кутилгандан кўра ҳам оғирроқ бўлади, деган хулосага келмоқдалар. Ўтказилган мажлисларнинг биридан кейин ташқи савдо ва саноат министри Танака Япониянинг АҚШдаги олинадиган даромади уч миллиард доллар камайиб кетади, деди.

Бундан ташқари, деди Танака, АҚШнинг янги чоралари Япониянинг Европага ва бошқа мамлакатларга қиладиган экспортига катта таъсир ўтказади.

ГААГА. Америка президентининг кўрган чоралари Голландия ҳукуматининг ошиғич мажлисида, мамлакатдаги энг катта банкларнинг кенгашларида муҳокама қилинди.

Четдан келтириладиган моллардан 10 процент қўшимча пошлина олишни жорий қилиш тўғрисида Никсоннинг чиқарган қарори Голландия ҳукумат доираларида жуда кескин фикрлар туғдирди. Марказий планлаштириш бюросининг айтишига қараганда, мана шу чорани амалга ошириш чоғида Голландия экспортерлари бевосита 20 миллион гульден зарар кўрадилар. Бу ерда бу чорани Голландия учун ҳалокат келтиради, деб ҳисобламоқдалар.

РИМ. Коммунистик партия, Социалистик партия ва Италия пролетар бирлиги Социалистик партияси Вашингтон эълон қилган чоралар натижасида бошланиб кетган халқаро валюта кризисини атрофлича анализ қилмоқ учун парламентдаги молия ва бюджет комиссияларининг ошиғич мажлисини чақиришни талаб қилдилар.

Италия пролетар бирлиги Социалистик партияси раҳбарлиги эълон қилган баёнотда, жумладан, бундай дейилади: «Доллар ҳукмронлигига асосланган халқаро валюта системаси барбод бўлди. Империализмнинг мағлубиятлари ва Қўшма Штатлар ичидаги социал қийинчиликлар бу системани кризисга солиб қўйди. Бу системани сунъий сақлаб туриш Европага қимматга тушди, чунки унинг чет эллардан сотиб олаётган моллари қимматлашиб кетди, инфляция авж олиб кетди, валюта ларзалари рўй берди, саноатнинг ҳаётий муҳим секторлари контроль остидан чиқиб кетди». Баёнотда «АҚШнинг хоҳишига бўйсунмайдиган» янги халқаро валюта системаси ўрнатилсин, деб талаб қилинди.

(ТАСС, 18 август).

МАРДЛИК

«Улуғ Ватан уруши йилларида совет гражданларига кўрсатган ёрдами учун Югославия граждани Радмила Йованович СССР Олий Совети Президиумининг Фармонига мувофиқ II даражали Ватан уруши ордени билан мукофотланди».

(Газетадан).

◆ ◆

...Бу хабар ҳозир Радмила Йованович яшаб турган Белград яқинидаги Путинц посёлкасида катта байрам каби кутиб олинди. Унинг эшиги эрталабдан кечгача ёпилмайдиган бўлиб қолди: ҳамқишлоқларини бу юксак мукофот билан табриклаш учун келувчиларнинг кети узилмайди. Шунингдек Кременчуг, Днепродзержинск ва Ялтадан ҳам табрик телеграммалар олинди. Бу телеграммаларда илиқ юрак сўзлари айтилади.

...Воқеа Улуғ Ватан уруши йилларида бўлган эди. Қаршилик кўрсатиш ҳаракатида иштирок этган югославиялик ватанпарвар Радмила Йованович анча қийноқлардан кейин гестапонинг Равенсбрукдаги хотин-қизлар концентрацион лагерига ташланди. Унинг номи турма рўйхатидан ўчириб ташланди-да, қўлига куйдириб бостирилган 8012 рақамли тамғасининг ўрнигина қолди, холос. Касби врач бўлган Радмила немис антифашистлари ёрдамида 1942 йилнинг кузида лагер касалхонасига ҳамшира бўлиб кирди. У бу ерда ҳаётини хавф остида қолдириб бўлса ҳам концлагер бандиларига ёрдам кўрсата бошлади.

Айниқса рус хотин-қизларига ёрдам кўрсатиш жуда хавфли эди. Шундай бўлса-да Ковпак партизанлар отрядининг разведкачиси Анна Ковтун, кременчуглик Тамара Грудницкая, ленинградлик пионер қиз Таня, украиналик ўқитувчи Людмила Асанова ва бошқа ўнларча совет хотин-қизлари ўлим чангалидан олиб қолинди.

Йиллар кетидан йиллар ўтди. Югославиялик дўстларининг ёрдами билан қутулиб қолишган совет кишилари бу ажойиб аёлнинг жасоратини унутмадилар. Улар Қизил Крест орқали Радмила Йовановични қидириб топдилар. Яқинда Радмила уларнинг илтимосига биноан Совет Иттифоқида икки ойга яқин меҳмон бўлди.

...Биз Путинц посёлкасига келиб Радмила Йовановични юксак мукофот билан табрикладик.

— Мен шунчалик бахтлиманки, буни ифодалаш учун сўз топиш жуда қийин, — дейди Радмила. Мени табриклашар экан бирортамиз ўша йиллари ҳаёлимизга ҳам келтирмаган, етти ухлаб тушимизга кирмаган жасоратлар ҳақида ғапиришарди. Бу мендайин бир врач ва соф виждонли киши учун шундай қилиш ҳам қарз, ҳам фарз эди. Мен кейинлари совет хотин-қизларининг урушнинг оғир кунларидаги мардлик ва матонатлари ҳақида одамларга гапириб юрдим. Менинг опа-сингилларим бўлиб қолган — Анна Ковтун — Бондаренко билан Тамара Грудницкаяларнинг ҳаммадан олдин табриклашгани мени жуда тўлқинлантириб юборди. Улар ўз хатларида меникига келиб, бу ажойиб воқеани биргалашиб байрам қилмоқчиликларини ҳам ёзишибди.

Ю. АРСЕНЬЕВ, Ю. ТКАЧЕНКО,
АПН махсус мухбирлари
Белград.

Редактор
М. ҚОРИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 — МОСКВА, 19.00 — ТОШКЕНТ, 19.05 — Ахборот. **Рус тилида:** 19.20 — **Ўзбек тилида,** «Бўстон», 20.35 — Ахборот, 20.50 — **«Бир келиб кетинг қишлоғимизга».** Қишлоқ хўжалик ходимлари учун кўрсатув. 21.40 — **Рус тилида: «Қизлар фитнаси»** (бадиий фильм). 23.20 — МОСКВА».

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

17.55 — ТОШКЕНТ. 18.00 — **Рус тилида:** Болалар учун кинофильм, 18.20 — «Ёшлик» студияси кўрсатади, 19.00 — МОСКВА.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 — ТОШКЕНТ. Телеспектакль (рус тилида), 19.10 — «Жаҳоннинг машҳур созандалари», 19.50 — «Тўлқинда-02», 20.10 — Концерт, 21.30 — **«Бўрилар ва подалар»** (бадиий фильмнинг 2-серияси).

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 20/VIII да **Нурхон,** 21/VIII да **Фарғона тонг отгунча,** 22/VIII да **Лақма.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Менинг охирги тангоим (жуфт соатларда), САНЪАТ САРОЙИ, «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун)

Ўтган ёз — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 10, кундуз 2, кеч 6 да).

Комиссарлар — «КЎКЧА», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Ҳомий — «ҲАМЗА», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Ўспиринлар (2 серия, ўзбек тилида, кундуз соат 3, кеч 9 да), **Эркаклар ёзи** (кундуз ва кечқурун) — НАВОИЙ номли.

Графиня Коссель — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 12, 4, кеч 8 да).

Пеппи узун пайпоқ — «СПУТНИК» (тоқ соатларда кундуз ва кечқурун).

ЁЗГИ БИНОДА

«Авлиё Лука»нинг қайтиши — ТЕЛЬМАН номли.

Ҳамроз — НАВОИЙ номли.

Менинг охирги тангоим — «ФЕСТИВАЛЬ».

42-ШАҲАР ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ 1971-1972 ўқув йилига қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

дурадгорлар, бўёқчилар, ғишт терувчилар, сувоқчилар, электр-пайвандчилар, арматурачилар (ўқиш муддати 1 йил) электр пайвандчилар, сантехника ва қурилиш машиналар **ремонти бўйича слесарлар, электромонтерлар, миноралари кран машинистлари** (ўқиш муддати 2 йил).

Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Билим юртига 6-10 синф ҳажмида маълумоти бўлган, 14-26 ёшдаги йигит ва қизлар қабул қилинади.

Қабул қилинганлар ётоқхона, 3 маҳал овқат, ётиш анжомлари, кийим-кечаклар билан бепул таъминланадилар.

Билим юртига кирган ўқувчилар шу ердаги кечки мактаб ёки техникумларда ўқиши мумкин.

Билим юртига кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар:

директор номига ариза, туғилганлиги (асл нусхаси), маълумоти тўғрисида гувоҳнома, соғлиги ҳақида (бланкани билим юртидан олиш мумкин), турар жойидан справкалар, таржимаи ҳоли, 6 дона фотосурат (3х4 см).

Машғулотлар 1 сентябрдан бошланади.

Мурожаат учун адрес: Мирзачўл райони, Район маркази Ержар посёлкаси.

ЎЗБЕКИСТОН КАРЛАР ЖАМИЯТИНИНГ ТОШКЕНТ 2-ЎҚУВ-ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОМБИНАТИ 1971-1972 ўқув йилига карларни қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

слесарлар, пластмасса маҳсулотларини йиғувчилар, картонажчилар.

Комбинат ўқувчиларни ётоқхона билан таъминлайди.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар-11, С. Раҳимов кўчаси, Қизил Майдон проезди, 7-уй, телефон 44-51-96.

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА 22, 23 августда «ДИНАМО» (Тбилиси) — «ПАХТАКОР» (Тошкент) олий лига командалари ўртасида

ФУТБОЛ

22 август кеч соат 6 да дублерлар состави, 23 август кеч соат 7 да асосий составлар ўйнайди.

Олдиндан билет сотиш кассалари ишлайди.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ — Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси №26, Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 330683. Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283. Партия турмуши — 333469, 337221. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331455. Халқаро ҳаёт — 337221. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333253. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332038, 331216. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 331424. Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ, Андижон — 48—85, Бухоро — 3—31—42, Қарши — 38—12, Нукус — 42—62, Самарқанд — 31—972, Термиз — 54—01, Урганч — 34—55, Фарғона — 4-29-44, Гулистон — 22-09.

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.